

Täysistunto

Keskiviikko 4.5.2022 klo 14.00—16.43

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 16.43.

Puhetta johti ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (14.00—16.43).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 238/2021 vp

Lakialoite LA 15, 89/2020 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 4/2022 vp

Pöytäkirjan liite Lausumaehdotus 4.5.2022 Liite 2A

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Keskustelu asiasta päättyi 29.4.2022 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa on Peter Östman Sari Essayahin kannattamana tehnyt lausumaehdotuksen, joka on monisteena jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 2A)

Selonteko hyväksyttiin.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 238/2021 vp sisältyvät 1.-7. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin LA 15, 89/2020 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lopuksi on äänestettävä keskustelussa tehdystä lausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, Peter Östmanin ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 88, ei 66; poissa 45 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

3. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksista (Honkonen)

Valtioneuvoston kirjelmä VN 3/2022 vp

Keskustelu

Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta. Asian käsittely päättyi.

4. Ano Turtiaisen vapautuspyyntö liikenne- ja viestintävaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 6/2022 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 5.5.2022 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdo-
kaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 5.5.2022 kello 13.

5. Jari Ronkaisen vapautuspyyntö liikenne- ja viestintävaliokunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 16/2022 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 5.5.2022 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdo-
kaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 5.5.2022 kello 13.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivä- lineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta sekä Valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttami- sesta

Hallituksen esitys HE 65/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjär-
jestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokun-
taan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä
noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Ennen kuin ministeri Saarikko aloittaa, pyydän, että sali taas rauhoittuu tämän asian ym-
päriille. [Ben Zyskowicz: Kyllä, tärkeä asia!] — Kiitoksia. — Keskusteluun, ministeri Saa-
rikko, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Keskustelu

14.04 Valtiovarainministeri Annika Saarikko (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Hyvät kollegat, ei liene yllättävää todeta ääneen, että elämme suurten kriisien aikaa. Ilmastonmuutos, koronakriisi ja Venäjän hyökkäyssota, ne kaikki asettavat Suomelle ja koko maailmalle valtavia haasteita. Venäjän fossiilienergiasta irtautuminen, omavaraisuuden turvaaminen ja puhtaan teknologian investoinnit, ne vaativat merkittäviä taloudellisia panostuksia onnistuakseen. Ja tässäkään Suomen ei ole hyvä olla yksin. Koko Euroopan on uusiuduttava, ja panostuksia on tehtävä koko EU:n hartioilla.

Varautumisen ja uusiutumisen näkökulmasta Suomen kestävä kasvun ohjelma on ajan-kohtaisempi kuin koskaan. Kestävä kasvun ohjelma sisältää noin kahden miljardin euron panostukset puhtaisiin teknologioihin, digitalisaatioon, työllisyyteen, osaamiseen ja myös sote-palvelujen kehittämiseen. Ohjelman tavoitteena on ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kasvu. Me vauhditamme tutkimus- ja kehitystoimintaa, kilpailukykyä ja investointeja. Rakennamme uutta, puhtaampaa ja omavaraisempaa Suomea.

Arvoisa puhemies! Kestävä kasvun ohjelman tavoitteiden toteutuminen edellyttää tehokasta toimeenpanoa. Sen edistämiseksi hallitus esittää nyt lakia Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen eli RRF:n hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta. Lakiesitys sisältää säännökset RRF:n hallinnoinnista vastaavista viranomaisista ja niiden tehtävistä ja myös tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista. Esityksen mukaan valtiovarainministeriö toimisi kansallisena vastuuviranomaisena suhteessa komissioon.

Esityksen mukaan Valtiokonttoriin perustettavaan keskitettyyn tietojärjestelmään kerätäisiin tukiviranomaisten toimittamien elpymis- ja palautumissuunnitelmien eli RRP:ien toimeenpanon ja komissiolle tehtävän raportoinnin edellyttämät tiedot. Valtiovarainministeriön controller-toiminto RRF:n varojen tarkastuksista vastaavana toimisi riippumattomana tarkastajana.

Laki sisältäisi myös tuen myöntämistä ja maksamista koskevia erityisiä rajoituksia tilanteessa, jossa tuensaaaja olisi jättänyt hoitamatta maksuvelvollisuuksiaan. Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi Valtiokonttorista annettua lakia sekä väliaikaisesti tulotietojärjestelmästä annettua lakia. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan tämän vuoden kesäkuun alusta. Lait ovat teknisiä mutta välttämättömiä Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanemiseksi.

Arvoisa puhemies! Suomi hyötyy siitä, että Eurooppa on kilpailukykyinen. Lisäksi on selvää, että Suomi hyötyy myös Euroopan Venäjä-riippuvuuksien katkaisemisesta. EU:n elpymis- ja palautumistukiväline edistää uudistuksia, joiden avulla Eurooppa irtautuu venäläisestä fossiilienergiasta ja pärjää maailmanlaajuisessa kilpailussa. Etenkin puhtaat teknologiat ja digitalisaatio avaavat mahdollisuuksia myös suomalaisille yrityksille. Suomelle on vientivetoisena taloutena tärkeää, että koko Eurooppa elpyy ja kasvaa, ja tämä elpymisväline on paitsi kasvun moottori myös EU:n jäsenvaltioiden välinen solidaarisuuden ilmaisu.

Arvoisa eduskunta, kun tämä käsittelee valvontaa, toimeenpanoa ja meidän kansallisesa käytössä olevan osuuden hyvää hallinnointia ja järkevää käyttöä, haluan myös muistuttaa, että me olemme olleet EU-pöydissä se maa, joka on edellyttänyt vastaavaa valvontaa, tarkkaavaisuutta ja huolellisuutta toimeenpanossa ja vastuullisuutta myös muilta jäsenmailta. Siksi on tärkeää, että me hoidamme tämänkin osuuden myös itseltämme hyvin, jotta voimme olla tarvittaessa tekemässä huomautuksia muille maille, mikäli heidän suunnit-

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

telmansa eivät ole toteutumassa EU:n yhteisen päätöksen mukaisesti — vielä tuoreemmitaan juuri eilen Ecofin, valtiovarainministereiden neuvosto, käsitteli Ruotsin ja Bulgarian suunnitelmia. Eli monessa maassa ollaan vasta lähdössä liikkeelle, ja siltäkin osin on tärkeää, että sen, mitä edellytämme muilta, toteutamme myös itse hyvin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

14.08 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa puhemies! Näin tällä kertaa vähän lyhyemmin kuin viime vuonna. — Hallituksen esityksessä säädetään EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksista. Se on tarpeellista tehdä, jotta Suomeen saadaan takaisin niitä euroja, jotka suomalaisille kuuluvat. Järkeväksi se ei tähän liittyvää 750 miljardin euron elpymispakettikokonaisuutta tee. Suomi saa takaisin omia rahojaan vähemmän kuin se maksaa, ja näiden jäljelle jääneiden rahojen käyttöä varten nyt siis rakennetaan byrokratia.

Noin vuosi sitten tässä salissa keskusteltiin EU:n elpymispaketista, jonka hallitus Bryselin tuliaisina Suomeen oli kiikuttanut. Suomalaisia pyydettiin rahoittamaan usealla miljardilla EU-maiden talouksia ja perusteluksi esitettiin EU-maiden kohtaama koronavirisi, aivan kuin emme olisi itse kamppailleet saman asian kanssa. Keskustelua käytiin tuolloin vuosi sitten yötä myöten. Kun neljä päivää kestäneet keskustelut olivat ohitse, turhautuneimmat alkoivat syyttämään puheita pitäneitä kansanedustajia viivyttelystä. Halusimme siitakin huolimatta tuoda silloin kaikkien tietoon sen, kuinka epäedullista pakettia suomalaisille oltiin syöttämässä ja mitä kaikkia vaaroja tähän pakettiin kätkeytyy. Jos lähdemme paikkaamaan huonosti hoidettuja Etelä-Euroopan talouksia, meillä on lopputuloksena ennen pitkää myös yksi huonosti hoidettu Pohjois-Euroopan talous. Kulutusjuhlat jatkuvat siihen saakka, kunnes korttitalo romahtaa. Vaikka kuinka säätäisimme valvontatyökalujen seulaa tiukemmalle, miljarditolkulla maihin pumpattu ylimääräinen raha johtaa väistämättä väärinkäytöksiin.

Arvoisa puhemies! Kun eduskunnan elpymispakettikeskustelusta on kulunut vuosia, rahahanat on avattu, on hyvä tarkastella, kuinka varoituksemme ovat käyneet toteen. Mikä on esimerkiksi Italian tilanne, joka sai suurimman potin paketista? Kun Suomessa on neuvottu kalliin energian aikana laskemaan kotien lämpötilaa, Italiassa on kerrottu käynnistyneen remonttibileet. Jättipotin saaneessa maassa on remontoitu koteja käytännössä ilmaiseksi. Tukea on voinut saada, jos energiatehokkuutta tai maanjäristyksen kestoa on rakennuksissa parannettu. Remppaa on tehty jo 21 miljardin edestä ja hakemuksia on hyväksytty yli 120 000. Energiaremonttien miljardiluokan tarve Italiassa voi ihmetyttää, kun samaan aikaan pohjoisen pakkasissa eläville suomalaisille on luvattu noin 70 miljoonan siivu EU-rahaa öljylämmityksestä luopumiseen. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ohhoh!]

Remonttibileiden keskellä myös Italian mafia on kärkkynyt miljardeittain maahan virtaavaa rahaa, kuten jo etukäteen varoittelimme. Mafian on kerrottu yrittävän soluttautua pandemian kourissa riutuneisiin yrityksiin, ja sitä kautta saamaan siivu EU-rahoista omaan taskuunsa. [Jukka Gustafsson: Faktat puuttuu!] Ken tietää, kuinka suuri siivu sinne lopulta päätyy. Kun elpymispaketista on nyt alettu isosta hanasta pumppaamaan rahaa EU-maiden talouksiin, on mahdotonta tietää, mihin kaikkialle sitä tulee päätymään. Asiaa ei auta sekään, että tämän vuoden alussa uutisoitiin, kuinka EU-komissio on halunnut salata asiakirjoja, joista elpymispaketin varojen käyttökohteita voitaisiin tarkemmin selvittää, ja vaikka

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

väärinkäytöksiä saataisiinkin jälkikäteen selvitettyä, ei se enää suomalaista lohduta. Ei niitä italialaiskodin marmoreita lähdetä enää irti piikkaamaan, eikä mafian taskuun päätyneitä rahoja tulla Suomessa enää näkemään. Rahat tuli ja rahat meni, mutta lasku suomalaisille kyllä tulee perästä, ja se on kallis lasku se.

Elpymispaketin myös uskoteltiin vuosi sitten olevan kertaluontoinen, mutta varoitimme sen olevan vain sanahelinää. Ei mennyt kauaakaan, kun muista maista löytyi jo halua jatkaa tällä löydetyllä polulla, eikä ihme, kun raha tulee juuri uusituista ovista ja ikkunoista. Kun yhteisvelan makuun kerran päästään, nälkä kasvaa syödessä ja ovi liittovaltiokehitykselle on tempaistu auki. Se ovi meidän on naulattava kiinni. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

14.13 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin huomiota, että useissa lausunnoissa hallinto- ja valvontajärjestelmän moniportaisuutta ja viranomaisille aiheutuvia korkeita kustannuksia kritisoitiin. Ministeri Saarikko, siitä huolimatta lakiehdotusta ei ole muutettu. Miksi ei?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Minna Reijonen, olkaa hyvä.

14.14 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies ja arvoisa ministeri! Käsitlemme EU:n elpymis- ja palautumisrahoja, ja Suomihan maksoi tunnetusti paljon sinne rahaa. Mitä sillä sitten saatiinkaan? Maksoimme paljon sinne rahaa, mutta Italia oli kova voittaja tässä pelissä, ja siellä nyt tosiaan tehdään niitä remontteja, mitkä ovat käytännössä ilmaisia. Sehän kuulostaa aivan ihmeelliselle, että suomalaiset eivät ole päässeet mukaan tällaisiin remonttibileisiin, mistä juuri edustaja Tynkkynenkin kertoi esimerkillisesti.

Nyt kun ruvetaan valvomaan näitä rahoja, niin totta kai se on hyvä, että niitä aletaan valvoa, mutta miksi niitä ei alun perin valvottu? Kun oli puhetta, että jopa mafiakin kärkeä näitä rahoja, ja minnekä kaikkeen niitä on mennytkin tuonne Italian suuntaan ja muualle, niin mitenkä aiotaan selvittää, onko niitä rahoja nyt mennyt mafialle ja kuka aikoo selvittää ja paljonko niitä kenties meni mafialle? Kiinnostaisi tällainen, mitenkä paljon niitä oikeasti meni vähän muihin tarkoituksiin kuin mihinkä oli tarkoitus. Perussuomalaiset vastustivat alun perin tällaisia asioita, ja täytyy sanoa, että ihan oikeassa olimme siinä vaiheessa. Mielellään kuulisi, mitenkä näille rahoille nyt oikeasti kävi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

14.15 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Näiden puheenvuorojen jälkeen on hyvä palauttaa mieliin se, mistä tässä nyt on kysymys. Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen tarkoituksena on siis tarjota jäsenvaltioille merkittävää rahoitustukea niin investointeihin kuin uudistuksiin [Leena Meri: Kyllä, kyllä!] ja samalla siis myös parantaa jäsenvaltioiden talouksien palautumiskykyä ja lieventää esimerkiksi koronapandemian haitallisia ja paikoin murskaavia vaikutuksia. Tukivälineen avulla jäsenvaltiot voivat siis vastata taloudellisiin ja sosiaalisiin haasteisiin, joita totisesti riittää. Suomi hyötyy siitä,

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

että Eurooppa on kilpailukykyinen. Tämä on tosiasia, ja sen puitteissa on myös tehtävä tekoja.

Puhemies! Myös Ukrainan sota on todella osoittanut, että venäläisestä fossiilisesta energiasta on päästävä kiireellä eroon. Siinäkin mielessä elpymisrahoitus oli kaukaa viisas. On välttämätöntä siis edistää uudistuksia, joiden avulla Eurooppa irtautuu venäläisestä fossiilienergiasta ja myös pärjää maailmanlaajuisessa kilpailussa. Puhumme siis vihreästä siirtymästä, mikä Suomessa tarkoittaa energian ja vaikkapa ruoantuotannon osalta syvenevää omavaraisuutta. Samalla se on myös osa meidän kansallista turvallisuutta.

Kuten valtiovarainministeri tilannetajuisesti kuvasi, me todella elämme suurien kriisien aikaa. Ilmastonmuutos, koronakriisi ja tämä Venäjän hyökkäyssota asettavat Suomelle todella valtavia haasteita. Ja näinhän se on: omavaraisuuden turvaaminen ja puhtaan teknologian investoinnit vaativat merkittäviä taloudellisia panostuksia ihan kaikkialla Euroopassa, niin myös Suomessa.

Elpymispaketin saamasta kritiikistä huolimatta voidaan sen hyödyt katsoa haittoja suuremmiksi. Unionin yhteinen elvytys myös hyödyttää jäsenvaltioita paremmin kuin tällainen itse tehty elvytys. [Välihuuto perussuomalaisten ryhmästä] Siis sellainen toimintatapa, jossa jokainen jäsenvaltio soosaisi omiaan, ei luo parhaalla mahdollisella tavalla kokonaisyhtyä.

Puhemies! Hallituksen esityksessä, joka on sinänsä varsin tekninen, ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta. [Puhemies koputtaa] Laki on välttämätön Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanemiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

14.18 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kivisaaren puheenvuorossa esitettyihin näkökohtiin kommenttina ensinnäkin, että eihän tätä pakettia päätettäessä ollut mitään käsitystä, että Venäjä tulee hyökkäämään Ukraina. Eli ei tätä nyt kannata siihen koplata, että tässä tehtäisiin toimia sen asian korjaamiseksi. Ja se, miksi Eurooppa on riippuvainen Venäjän energiasta, tai mihin se perustuu, on se, että kotitaloudet ovat suorassa yhteydessä siihen kaasuputkeen lämmityksen sekä ruuanlaittonsa suhteen. Sen takia eurooppalaiset maat ovat riippuvaisia Venäjän kaasusta ja muusta energiasta. Eiväthän tässä paketissa olevat rahat riittä millään tavalla siitä asiasta irtaantumiseen, eikä niitä ole tarkoitus siihen edes käyttää. Eli pidetään joku tolkkua näissä lausunnoissa.

Me annamme kilpailijamaillemme omaa rahaamme, että se nostaisi niitä maita jollain tavalla pystyyn — no, ehkä nostaa, ehkä ei — mutta kuitenkin tässä on vain pieni osa niistä rahoista, mitä kansallisesti on käytetty elvytykseen. Tämä paketti on enemmänkin symbolinen sen todellisen elvytysvaikutuksen kannalta. Tämä paketti on symbolinen myös siinä mielessä, että Eurooppahan on jo elpynyt koronakriisistä — tai olisi, ellei olisi tullut tätä Venäjän hyökkäystä Ukraina ja sen aiheuttamaa kriisiä. Eurooppa olisi elpymässä hyvää tahtia, jo ennen kuin rahoja ollaan edes jaettu. Niiden jaostahan ollaan nyt vasta päättämässä, niitä ehtoja ollaan säätämässä, olemme keskustelemassa, miten eri maat käyttävät niitä rahojaan, ovatko suunnitelmat hyväksyttäviä. Koronakriisistä on jo toivuttu, eli tämän parhaiten osoittaa, että koko tämä tosiasia Ranskan pankkien pelastamiseksi laadittu kiristyspaketti on perusteiltaan täysin pitämätön eikä keskity siihen asiaan, mihin sen pi-

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

täisi keskittyä, ja ne keinot, millä vääristeltiin perussopimuksia, että tämä saatiin läpi, ovat osoittautuneet täysin tehottomiksi.

Edustaja Tynkkysen puheenvuorossa otettiin ansiokkaasti esiin tämä Italian esimerkki ja remointi siellä myös suomalaisten veronmaksajien tulevalla velkarahalla. Tämä remointi on erityisen irvokasta siinä mielessä, että nyt EU samaan aikaan energiatehokkuusdirektiivin kautta uhkaa velvoittaa suomalaisia remontoimaan omalla kustannuksellaan, miljardikaupalla, täysin turhaan omakotitaloja Suomessa. [Sheikki Laakso: Juuri näin!] Eli sen ohella, että me annamme kilpailijamaillemme rahat remointiin, EU sitten kiristää meitä remontoimaan omalla rahallamme omia talojamme. Eihän tässä ole mitään tolkkua. [Leena Meri: No ei ole!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

14.20 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä nyt esittelyssä, lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys on sinällään varmaan perusteltu, kun ensimmäinen paketti on jo tapahtunut, vaikka en sitä kannattanutkaan. Mutta kannattaa kuitenkin tosiasiat muistaa meidän kaikkien: tätä ensimmäistä elvytyspakettia ei tietenkään tehty Ukrainan eikä Venäjän kriisin takia. Ei siitä kriisistä ollut mitään tietoa. Toki Krim oli jo miehitetty 2014, mutta itse Ukrainan sodasta ei tiedetty edes painajaisia silloin.

Samoin se rahoitushan ei perustunut mihinkään muuhun kuin siihen, että laskettiin työttömyyttä EU:ssa. Jos oikein muistan, koronan osuus ensimmäisen elvytyspaketin perusteissa oli vain 20 prosenttia — tai 30, sitä luokkaa. Se oli kuitenkin vähemmän. Suurin osa oli työttömyydestä ja muista ongelmista aiheutuvia ongelmia. Elikkä se, mikä siinä meni aivan päin honkia, on se, että yhteisvelalla lähdetään rahoittamaan toisten maiden ongelmia. [Perussuomalaisten ryhmästä: Juuri näin!] Elikkä rikotaan se kultainen perinne, no bail-out -sääntö, EU-artikla 125: toisten maiden velkoja ei makseta, eikä takuita anneta.

Tämä asia on edelleen pyhä, tai sen pitäisi olla Euroopan unionissa pyhä, että meidän nuorillemme ei sälytetä meidän tekemiemme virheitten laskuja. Tämä juttu on niin, että minua hirveästi harmittaa tämä, kun nyt puhutaan kilpailukyvyistä: maksetaan seitsemän miljardia, saamme sieltä kaksi takaisin. Jos tällä keinoin kilpailukykyä lasketaan, niin minä en ole siinä porukassa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Aikamoinen diili!] Se on kansantalouden rappiolle ajoa, jos seitsemästä miljardista kaksi saadaan takaisin. Jos seitsemän lainataan, niin pitää saada kahdeksan takaisin: pitäähän siinä korkokin tulla, hyvänen aika. [Toimi Kankaanniemi: Viisasta puhetta!] Minä olen aina ottanut pankista lainaa, kun on tarvinnut. Aina on pitänyt korko maksaa. Ilmaista rahaa en ole koskaan saanut, enkä kyllä ottaisikaan, vaikka tarjottaisiin.

Ja sitten jos haluamme, arvoisa puhemies, oikeasti elvyttää, niin mitä meidän pitää tehdä? Meidän pitää lopettaa turhanaikainen erilaisten hankkeiden perässä juoksu. Ensimmäinen homma, mikä pitää tehdä: kotimainen energia pitää laittaa kuntoon. Me maksamme erilaisia rahoja päästökaupan takia satoja miljoonia ulkomaille, nimenomaan vaikka turpeen uusiutumattomuudesta, vaikka se uusiutuu. Sille on määrätty suuremmat sakot. Ja mikä pahin siinä tapahtuu? Poltamme koko ajan 5—6 miljoonaa mottia arvopuuta kattiloissa, ja kotimaisia energioita ei saa käyttää. Tai tänä päivänä megawatti turpeella tehtynä maksaa yli viisikymppiä. Tämä rapauttaa koko Suomen kansantalouden, koska se vaikuttaa kaikkeen. Lasku pyörii silloinkin, kun me nukumme. Elikkä energiaa kun käytetään

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

meidän nukkuessammekin, se nostaa energian hinnan aivan pilviin, ja Suomi köyhtyy kolinalla. Ja puuta poltetaan, ja metsäteollisuus rapistuu.

Muistakaa, hyvät ystävät: Suomen ehkä menestyvimmän metsäyhtiön UPM:n kolme viimeistä investointia on mennyt ulkomaille — Uruguay, Saksa ja Hollanti. Yli viisi miljardia on mennyt rahaa Suomesta pois. [Petri Huru: Juuri näin!] Jonkun pitää ruveta tässä maassa puhumaan kotimaisen energian ja kotimaisen metsäteollisuuden puolesta. En tiedä, saanko minä tästä puheenvuorosta moitteita tai peräti keltaisen kortin taas, [Petri Huru: Todennäköisesti!] mutta se on sivuseikka, koska tämä tosiasia tapahtuu joka tapauksessa. [Toimi Kankaanniemi: Me kiitämme!] Ja Suomen eduskunnan pitää tähän puuttua. Eihän tämä näin voi mennä.

Ja toinen asia, mikä on: CHP-lämmityksen suuri viisaus on sähköntuotanto. 3 000 megan teholla teemme talvisin sähköä Suomen kantaverkkoon, ja jos tätä ei hoideta kuntoon, niin meillä on ensi talvena semmoinen sähkön hinta, että en uskalla edes painajaisissa katsella.

Ja yhtenä asiana, arvoisa puhemies, vielä se, että nyt kun tämän Ukrainan kriisin takia meni käytännössä Saimaan kanava kiinni — kukaan laivanvarustaja ei laivaansa lähetä, taikka vakuuttajat eivät lasteja vakuuta — niin meidän pitää nostaa nyt Suomessa vihdoin aidosti esille Kymijoen kanavan rakentaminen tähän maahan. On rakennettava Mäntyharjun kanava, jolla Päijänne ja Saimaa yhdistetään, ja Kymijoelle tehdään kanavointi niin, että päästään merelle kotimaan vesistöjä pitkin. Tähän saa ihan varmasti TEN-T-verkosta 30—50 prosenttia avustusta, ja samalla saa sitten varmistettua, että koko Suomen metsäteollisuus on kilpailukykyinen ihan eri tavalla kuin tänä päivänä. Nyt tämä Saimaan kanavan poismeno tuhoaa suomalaista metsäteollisuutta kolinalla joka päivä. Joka päivä menemme huonompaan tilanteeseen.

Lopuksi, arvoisa puhemies, vielä sen totean, että jos me haluamme tähän maahan jotakin todellakin hyvää tehdä, niin nyt pitää viimein ja vihdoin olla tässä talossa selvää, että se toinen elvytyspaketti, mitä Gentiloni EU:ssa puolusti innolla, on 1 700 miljardia. Hänhän sanoi, että tästä pitää tehdä EU:ssa pysyvä käytäntö. Eihän se niin voi olla. Euroopan unionilla ei ole mitään toimivaltaa tällaisiin asioihin, kun sitä ei ole säännöissä mainittu.

Ja aivan kuten edustaja Mäkelä omassa puheenvuorossaan äsken totesi energiatehokkuusdirektiivistä, jossa ruvetaan talojen eristystä tänne rakennuttamaan omilla kustannuksillamme, Euroopan unionilla ei ole siihenkään asiaan mitään toimivaltaa. Pitäähän tässä joitakin sääntöjä olla, vai ruvetaanko me liikenteessäkin ajamaan aina sillä puolella kais-taa kuin mieli tekee? Ei nyt sentään. Joku järki tähän hommaan pitää tulla. Olen tästä hyvin pahoillani, ja minua harmittaa se melkein joka aamu, kun herään, mihin tämä Suomi on menossa. Mutta pitäähän tässä ruveta järki tulemaan tähän hommaan, koska ihan olen varma, arvoisa puhemies, siitä, että sellaiset asiat, joissa ei ole järkeä, häviävät pikkuhiljaa armotta pois. Siinä ei ole mitään vaihtoehtoa. — Kiitoksia. [Petri Huru: Perussuomalainen puhe! — Toimi Kankaanniemi: Se oli miehen puhetta!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

14.26 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Täällä on keskustan ministeri esitellyt tämän esityksen, ja täällä on kuultu erilaisia keskustan puheenvuoroja, mutta olen todella

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

iloinen edustaja Hoskosen keskustan puheenvuorosta. Voisin sanoa, että sinä olet näissä EU-asioissa ollut keskustan omatunto, ja siitä aidosti kiitän sinua.

Jos ajatellaan tätä tilannetta, että EU:ssa on — katsoin äsken tuosta ja olen nyt Wikipedian tiedoissa — noin 450-miljoonainen väestöpohja ja siitä esimerkiksi nyt tuolla Italiassa, minkä edustaja Tynkkynen otti esille, on 60 miljoonaa ihmistä ja Suomessa on noin 5,5 miljoonaa ihmistä, niin me olemme siis nettomaksaja siinä, että Italiassa on ollut vuosikausia hoitamatta talous kuntoon ja asiat rempallaan sillä tavalla, että siellä on remontin tarvetta. Jos muistellaan sitä historiaa, niin maaliskuussa 20 ja sitä ennen Italia varoitteli EU:ta jopa euro- ja EU-erolla. Se on siis katastrofi EU:lle, jos joku sieltä heidän kerhotaan on lähdessä, ja se pitää estää hinnalla millä hyvänsä, ja nyt hinnalla millä hyvänsä tosiaan se on estetty, kun Italia rauhoitettiin sillä, että se sai suurimman potin tästä paketista. 750 miljardia oli koko paketti, ja siitä meni 200 miljardia Italiaan. Suomi saa muutamia miljardeja ja maksaa siis viidestä seitsemään, kahdeksaan miljardia. Me emme tiedä vielä sitä lukua, mikä se tulee olemaan.

Tuossa itse mietin, että monet haluaisivat vaihtaa öljylämmityksen pois esimerkiksi maalämpöön tai haluaisivat sähkölämmitystalossa lisätä aurinkopaneeleja, mutta kun ei ole sitä rahaa — inga pengar. Suomessa voi saada kotitalousvähennystä, mutta se on hyvin pieni, ja sitten pitäisi kuitenkin pystyä maksamaan se lasku, vaikka siitä saisi sitten jostain myöhemmin verotuksessa takaisin. Ihmettelen sitä, että täällä esimerkiksi keskustan puheenvuoroissa liputetaan, että tämä on hienoa, että elvytetään koko EU:ta. Joo, onhan se ihan hienoa elvyttää, mutta siis me elvytetään suomalaisten rahoilla samalla kun meidän omat laskut ovat aivan tähtitieteellisiä. Esimerkiksi tässä Kivisaari puhui omavaraisuudesta, mutta eihän nyt tämä tukipaketti... Miten se lisää Suomen omavaraisuutta, että me panostetaan Italian kotiremontteihin? Ei se kyllä sitä tee, ei tämä nyt muutu tästä mustasta valkoiseksi eikä päinvastoin, niin että hyvä, että teidän omatuntonne, edustaja Hoskonen, sen täällä kertoi kyllä sitten ihan ääneen.

Oikeastaan nyt kysyisin ministeri Saarikolta, valtiovarainministeriltä, kun tässä ihmiset ovat minuunkin olleet yhteydessä koko ajan sähkölaskujenkin osalta, nyt kun on moni määräaikainen sopimus taas lakannut tässä keväällä ja siellä on nyt halvimmillaan kolminkertaiset tarjoukset, niin että jos on ollut 4 senttiä kilowattitunti, niin 12,5 on nyt halvin tarjous ja siitä ylöspäin — kolminkertainen lasku on halvin, mitä voi saada. Nyt olisin kysynyt: miten hallitus aikoo auttaa suomalaisia? Siis nyt en kysy investoinneista enkä vihreästä siirtymästä vaan nyt kysyn siitä, miten meidän kansalaiset ja suomalaiset pärjäävät siinä tilanteessa. Esimerkiksi nyt italialaisia tuetaan niin, että heidän sähkölaskunsa pienenee sillä, että tulee energiatehokkaampi talo. Varmaan heille ihan kiva, että siellä aurinko paistelee ja siellä sähkölaskut pienenevät, mutta mitä nyt suomalainen veronmaksaja saa? Mitä apua he saavat? Saako esimerkiksi valtion varoilla aurinkopaneelit tai maalämmön siten, että se aidosti kustannetaan? Mitä konkreettisia esityksiä teillä on suomalaiselle arjen kuluihin? Se on nyt kysymys. Olette sanonut, ministeri Saarikko, että pitää kiristää vyötä, mutta se ei nyt riitä ratkaisuksi, kun täällä ei koko Eurooppa kuitenkaan kiristä sitä vyötä vaan vain suomalainen. Näinkö se menee?

Sitten vastaus siihen, aiotteko te suostua näihin uusiin tukipaketteihin. Tämänhän piti olla kertaluontoinen, ja täällä esimerkiksi kokoomus esitti valtiovarainvaliokunnassa lausumia, jotka estävät kaikki uudet tukipaketit. Onko ne nyt EU:ssa sitten luettu, kun eihän tästä pitäisi voida edes puhua, kun näiden kokoomuksen lausumien piti pelastaa tämä koko asia?

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Mutta suurin pihvi on tässä nyt, ministeri Saarikko, miten me autamme suomalaista ihmistä aidosti selviämään arjessa. Haluaisin nyt jotain konkreettista, ei vain sitä, että meillä ei ole rahaa, koska rahaa on, ja se on arvovalinta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

14.31 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri! Täällä lakiesityksessä ”Elpymis- ja palautumissuunnitelman vaikutukset julkiseen talouteen” -osiossa kerrotaan: ”Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaan suunnitelman investointien vaikutusten julkiseen talouteen arvioidaan jäävän pieniksi, minkä vuoksi julkisen talouden kestävyys ei suunnitelman johdosta olennaisesti kohennu.” Tästä olen huolissani: julkisen talouden tilanteesta Suomessa ja sen kestävyydestä. Te, hyvä hallitus, olette alibudjetoineet muun muassa sote-uudistuksen kustannukset. Siihen liittyvät vahvasti palkkaharmonisoinnit, henkilöstömitoitus ja hoitotakuu.

Elpymis- ja palautumistukivälineasetuksen 3 artiklan mukaan näitä elpymisrahoja voidaan käyttää muun muassa terveyteen ja taloudelliseen, sosiaaliseen ja institutionaaliseen palautumiskykyyn — mitä tämä kaikki sitten tarkoittaaakaan, mutta ymmärtäisin, että liittyen juurikin ihmisten terveydenhuoltoon ja sote-palveluihin. Nyt kysyisinkin teiltä: kun 50 prosenttia tästä Suomeen tulevasta rahasta ollaan käyttämässä vihreään siirtymään, niin mihin ne loput tullaan käyttämään ja millä tavalla ja miten tämä elvytysraha tulee vaikuttamaan tavallisten suomalaisten hyväksi? Se pelkkä vihreä siirtymä ei riitä, koska suomalainen maksaa sähkö-, öljy- ja bensalaskunsa aivan itse. Kysymys on niistä peruspalveluista, joiden perään kyselen.

Eli korostan sitä, että nyt käynnissä oleva sote-uudistus ei laske valtion menoja eikä vähennä kustannuksia, päinvastoin, ja tämä jos mikä vaarantaa julkisen talouden kestävyysden. Kysyn teiltä: Kuinka näin alibudjetoitiin sote-palvelut Suomessa? Tuletteko nyt näillä elvytyspakettirahoilla sitten korvaamaan tämän alibudjetoinnin, koska totuushan on se, että koronakriisin jälkeen suurin ongelmamme ei ole suinkaan vihreän siirtymän onnistuminen, vaan se, miten me saamme hoitovelan kurottua umpeen, ihmisille palvelut ja hoitoonpääsyn, koska niin moni suomalainen on jäänyt hoitoa vaille tämän koronakriisin aikana.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ledamot Strand, var vänlig.

14.34 Joakim Strand r: Tack ärade talman! Tästä puhuttiin jo niin pitkään viime vuonna, mutta ehkä muutama pointti:

Vihreä siirtymä. On aina hyvä kuitenkin muistuttaa, että se vain luo valtavasti mahdollisuuksia myös Suomen kaltaiselle maalle. Jo ennen Ukrainan kriisiä arvioitiin, että noin 3 000—4 000 miljardia euroa joka vuosi panostetaan maailmalla lisää puhtaisiin ratkaisuihin. [Leena Meri: Ei siitä ole kysymys!] Meillä on Suomessa valtavasti tätä osaamista, ja jotta me nettomaksajina voidaan hakea kotiin näitä rahoja markkinoiden kautta, [Leena Meren välihuuto] niin meidän tulee panostaa ympäristö- ja energiateknologian systeemitason tki-toimintaan, liiketoimintaosaamiseen, pitää huoli siitä, että Suomen toimipaikat näissä globaaleissa firmoissa pysyvät Suomessa. Se vaatii tätä systeemitason lähestymistapaa, [Leena Meren välihuuto] koska itsekin pelkään sitä, että tällaiset tukipaketit johtavat osaoptimointiin. Jos niitä toimintaympäristöjä luodaan myös Italiaan, niin ehkä joku

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

lähtee sitten sinne, mutta mitä enemmän me Suomessa pystytään systeemitasolla saamaan yritykset yhdessä kehittämään energiajärjestelmiä maailmanmarkkinoille, niin sitä enemmän me saadaan sitä kautta sitä rahaa myös takaisin tänne Suomeen, ja tämä on tärkeä muistuttaa.

Tämän takia täytyy myös olla näitä mekanismeja, millä seurataan sitä rahankäyttöä, ja minun mielestäni ministeri sanoi hyvin tässä alkuun, että siinä, mitä me edellytämme muilta, täytyy myös itse näyttää sitä esimerkkiä. Suomi voittaa siinä, että tarkasti näitä rahoja seurataan, ja meidän yrityksillämme on valtava mahdollisuus hakea näitä rahoja ikään kuin pois sieltä, minne ne osittain menevät. Jos me näin pienenä maana pystytään siitä globaalista energia- ja ympäristötekniikan cleantech-markkinasta edes pieni siivu ottamaan, niin aina palvelut järjestyvät, varmasti selvittää myös sote-kuluista. Se 3 000—4 000 miljardia, mitkä investoidaan vuositason lisä puhtaisiin ratkaisuihin maailmalla — ei siitä tarvitse kovin montaa prosenttia ottaa, jotta saadaan kurottua umpeen kestävyysvajeet ynnä muuta.

Elikä haluaisin nyt tuoda myös tällaisen ehkä hieman positiivisemmän puheenvuoron, että on pakko nähdä myös näitä mahdollisuuksia meidän elinkeinoelämämme näkökulmasta, ja sen takia täytyy kotimaassa panostaa tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin erityisesti energia- ja ympäristötekniikan systeemitason ratkaisuissa. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja al-Tae, olkaa hyvä.

14.36 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Juuri kuten edustaja Strand tässä luetteli, Suomi tarvitsee juuri nyt panostuksia energiaremontteihin ja energiamuutoksiin kaiken kaikkiaan ja osajien houkuttelemiseksi tänne Suomeen. Uskoisin, että näillä panostuksilla hyvin nopeasti pystymme kuromaankin tästä syntyneestä velkasta.

Ja on aivan selvää, että kun tämä maailman kehitys on menossa siihen suuntaan, että fossiilisista yritetään irtautua, niin Suomen aseman vahvistamiseksi onkin tärkeää, että täällä Suomessa pystytään valmistamaan erilaisia polttoaineita suomalaisten liikkumiseksi — Suomihan liikkuu pyörillä — ja se, että me pystymme niistä valmistamaan suurimman osan täällä, on ehdottomasti kansallinen etu ottaen huomioon myöskin tämän idästä tulevan mahdollisen uhan.

Siihen uhkaan liittyen kysyisin ministeri Saarikolta: Millä tavalla me voitaisiin nyt sitten vauhdittaa tätä meidän energiasiirtymää? Millä tavalla me pystymme käyttämään tätä tukipakettia siihen suuntaan, että suomalainen energiasektori voisi kehittyä entistä nopeammin? Tämähän olisi sekä EU:n että Suomen edun mukaista.

Sitten vielä laajemmalla spektrillä: Miten EU aikoo käyttää näitä varoja? Siellähän on parisataa miljardia euroa tällä hetkellä allokoimatta, ja niitä on tarkoitus käyttää vihreään siirtymään. Millä tavalla EU aikoo nämä rahat nyt sitten pikaisemmalla aikataululla käyttää tämän asian selvittämiseksi?

Ja kolmanneksi: Eikö Suomessa ole mahdollista saada kotitalouksiin tukia energiaremontteihin? Onko tällainen konkreettinen tuki, etu, olemassa jo suomalaisille tässä kohdassa? [Leena Meri: Niin tukea, mutta ilmaiseksi!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Vähämäki, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

14.38 Ville Vähämäki ps: Kunnioitettu puhemies! Kuten hallituksen esityksestä käy ilmi, niin tämä elpymis- ja palautumistukiväline on uusi EU:n tukiväline, joten sen mukaisen tukien myöntäminen ja hallinnointi ja valvonta on myöskin uusi tehtävä. Me nähdään täältä hallituksen esityksen sivulta 14, että tämä pelkkä valvonta tulee työllistämään siten, että vuosina 21—26 henkilötyövuosina 723 kappaletta ja noin 75 miljoonaa tulee valvonasta kustannuksia. Käsitykseni mukaisesti tämä on siis näille vuosille jaettu yhteiskustannus.

Mutta itse tästä välineestä: Mehän on kuultu viime viikolla, että Italian, joka sai siis hiukan yli neljäsosan koko paketista, 300-sivuinen elpymissuunnitelma sisälsi muun muassa tieinvestointeja. Ja jotkut tietyt kylät saivat 20 miljoonaa, vaikkapa Cesin kylä — siellä asuu 200 asukasta. En tunne taustoja sen ihmeemmin. Samoja summia, 20:tä miljoonaa, sai ilmeisesti 20 muutakin italialaista kylää. En tunne sen ihmeemmin asian taustoja, minkä takia ovat saaneet, mutta summa kuulostaa isolta. Tiedän, että Suomessa on monia kyliä, mitkä mielellään ottaisivat tällaisen 20 miljoonan tukipotin vastaan.

Nyt sitten kun katsotaan tätä edustaja Hoskosen hienosti esille nostamaa kanava-asiaa, niin olisi aivan asiallista, että myöskin tässä Suomen osuudessa tehtäisiin jonkuntyyppisiä kanavainvestointeja. Me tiedetään tämä Kymijoen kanava, ja siihen sisältyvä Saimaaseen tehtävä yhteys on käsitykseni mukaisesti — ja Wikipedia-tietojen mukaisesti — vieläkin Etelä-Savon maakuntakaavassa. Uskoisin näin, että meidän täytyisi yhdessä lähteä katsomaan näitä uusia kanavia ja uusia vesiliikenneyhteyksiä tämän Saimaan kanavan tilalle. — Ei muuta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

14.40 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Kun EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen käsittely alkoi runsas vuosi sitten valtiovarainvaliokunnassa — silloin valtiovarainministerinä oli Matti Vanhanen — niin siellä häneltä ja virkamiehiltä erikseen kysyin, miten tämän 750 miljardin euron käyttö eri maissa varmistetaan niin, että se on rehellistä ja menee niihin tarkoituksiin, joihin se on tarkoitettu yhteisillä päätöksillä. Ministeri Vanhanen silloin totesi, että jokainen jäsenmaa laatii käyttösuunnitelman, jonka neuvosto käsittelee ja hyväksyy. Lisäksi hän totesi, että valvonta järjestetään niin tehokkaaksi, että väärinkäytöksiä ei pääse tapahtumaan.

Nyt, arvoisa ministeri Saarikko, te ette ole näihin lupauksiin sidottu, kun ette ollut silloin ministerinä, mutta nyt kysyn: Oletteko ollut sellaisissa neuvoston kokouksissa joissa muun muassa Italian — varmaan monen muunkin maan, Puolan, Unkarin ja Romanian, Bulgarian ja vastaavien, jotka saivat suhteettoman paljon, myös Viron — käyttösuunnitelma on hyväksytty, eli oletteko tietoinen siitä, minkälaisen suunnitelman Italia esitti ja minkälaisen suunnitelman tulitte hyväksyneeksi? Sisälsikö se tällaisia kohteita, mitä tässä keskustelussa on esille otettu? Ja miten perustelette, jos olette ollut hyväksymässä tällaisen suunnitelman?

Mielestäni tämä ei kestä päivänvaloa eikä mene tällä pelkällä keskustelulla eteenpäin, että todetaan, että esimerkiksi Italia on käyttänyt tällaisiin tarkoituksiin näitä miljardeja, joista Suomi on osansa maksanut. Toisaalta puhutaan jopa, että mafia on vienyt merkittävän osan näistä meidän yhteisistä varoista, jotka ovat osiltaan suomalaisten veronmaksajien velkavastuulla.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Ja edelleen: miten on järjestetty tämä valvonta, jälkikäteisvalvonta, näiden varojen käytöstä? Valitettavasti en itse luota komissioon [Puhemies koputtaa] tällaisena valvojana.

Arvoisa puhemies! Tulenpa sinne ylös, kun puhe on näköjään pitempi kuin arvelin. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa puhemies! Nuo kysymykset taisivat tältä osin tulla ministerille vastattavaksi: suunnitelma ja valvonta. Ne ovat äärimmäisen tärkeitä asioita tällaisessa yhteydessä, kun yhteisiä varoja satoja miljardeja kerätään ja nopeasti jaetaan ympäri Euroopan. Me teemme tässä nyt lakia, joka on ihan tarpeen ja paikallaan. On hyvä, että Suomessa lainsäädännöllä, lain tasolla säädetään näiden tosiasiaissa kyllä kokonaisuuteen nähden hyvin pienten varojen käyttöä koskevat menettelytavat ja ministeriöt vastuutetaan valvomaan ja niin edelleen. Tätä varmaan EU vaatii kaikilta jäsenmailta, mutta lienee niin, että vain Suomi, ehkä joku Ruotsi, tekee tämän näin huolellisesti, koska meillä on tapana, että EU:n säädökset tulkitaan maksimaalisesti ja pannaan vielä kansallinen lisä päälle, niin että olemme varmasti kiinni kaikessa, missä saatetaan kuvitella.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä tähän yleiseen keskusteluun tästä elvytysrahastosta ja muutoin: Tilannehan on tämän kahden vuoden korona-ajan ja nyt tämän sota-ajan osalta hyvin epäselvä Euroopan taloudessa. Me emme yhtään tiedä, minkälainen tilanne paljastuu, kun tämä poikkeusaika jonakin päivänä loppuu. Euroopan keskuspankki on rahoittanut, pitänyt euroa ja jäsenmaita ja pankkeja ja yrityksiä valtavilla osto-ohjelmilla pystyssä vuosien ajan, ihan vuodesta 15 lähtien. Näin ei välttämättä voi enää jatkua. Ja nyt kun korot ovat nousussa ja inflaatio on karannut jo käsistä euroalueella ja meillä Suomesakin, niin tilanne on todella epäselvä ja voi ihan rauhassa sanoa, että varsin uhkaava. Eli tilanne on sellainen, että uusia tukipaketteja tullaan todennäköisesti tarvitsemaan, jotta järjestelmä pysyy, euro pysyy pystyssä ja euroalue kasassa.

Arvoisa puhemies! Meillä Suomessa on se tilanne, että meilläkin korot nousevat, inflaatio on ryöstäytynyt, erityisesti ruuan ja energian hinta on voimakkaasti noussut ja aiheuttaa varsinkin pienituloisille työssä käyville ihmisille totaalista köyhyyttä. Ensi talvi voi olla todella synkkä tuhansille, kymmenilletuhansille ehkä sadoilletuhansille suomalaisille pienituloisille perheille, kotitalouksille. [Leena Meri: Keskituloisillekin jopa!] Tämä on todella vakava kysymys, ja myös siihen pyytäisin ministerin paneutuvan jossakin sopivassa tilanteessa. Velkataakkahan meillä on jo merkittävä, ja hallitus ottaa, niin kuin julkisen talouden suunnitelmassa näemme ja siitä pian taas keskustelemme, hulvattomasti velkaa, seitsemän miljardia vuodessa, hamaan tulevaisuuteen. Seuraavan hallituksen piikkiinhän ne menevät, [Puhemies koputtaa] mutta linja on huolestuttava.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt lähetekeskusteluun tässä vaiheessa varattu aika on kulunut umpeen. Ministeri Saarikko, kolme minuuttia.

14.47 Valtiovarainministeri Annika Saarikko: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos, kollegat, monipuolisesta keskustelusta. Ajan puitteissa en aivan kaikkea ehdi kommentoida, mutta tämän keskustelun päävirta... — Aivan oikein, lakiesitys käsittelee nimenomaan Suomen mukanaoloa ja ei enää sitä päätöstä, josta viime keväänä pitkään ja hartaasti keskusteltiin. Se on tehty, siihen on sitouduttu. Nyt keskustellaan siitä, miten voimme olla varmoja ja varmistaa ja mitkä työkalut auttavat meitä sen valvomisessa, tarkastamisessa ja toimeenpanon tukemisessa, että rahat käytetään järkevästi.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Useissa esimerkeissä ja puheenvuoroissa on korostunut nyt Italia. Italia sinänsä on ollut jo useamman vuoden ajan ensinnäkin EU:n nettomaksaja, mutta ymmärrettävästi on herkkullista käyttää sitä esimerkkinä sen yksittäisten toimenpiteiden kautta. Tämä kotitalouksiin kohdistuva remonttiavustus, jota täällä puheenvuoroissa käsiteltiin, on ymmärrykseni mukaan sellaista, josta osa on jo Italian omaa, kansallisella päätöksellä toteutuvaa. Osaa toteutetaan tällä yhteisellä, yhteiseen RRP-suunnitelmaan perustuvalla rahoituksella, ja kaikki se, minkä taustalla on EU-rahoitus, on valvonnan ja mahdollisen tarkastuksen alaista — ja kyllä, se on myös mahdollisen takaisinperinnän alaista. Mutta me olemme sitoutuneet sellaisiin reunaehtoihin, jotka koskevat siis myös Suomea, että tuessa ei edellytetä omarahoitusosuutta, eli kansallisesti voidaan päättää antaa täysi tuki vaikkapa kotitaloudelle koko rahan edestä, jos jäsenmaa pitää sitä viisaana, eli tältä osin se on täyttänyt reunaehdot. Ja haluan huomauttaa näille kaikkein kriittisimpien puheenvuorojen käyttäjille, hyvä eduskunta, että tästä Italian suunnitelmasta toimitettiin muistio eduskuntaan kesällä, ja meidän tiedossamme, ministeriön virkakunnassa tai minulla, ei ole yhtään lisäkysymystä, joita kansanedustajat olisivat siinä vaiheessa esittäneet tästä suunnitelmasta, johon Italia nyt näitä toimenpiteitään pohjaa. [Leena Meren välihuuto]

No, miten sitten Italian tai minkä tahansa jäsenmaan — totta kai myös viime kädessä Suomen aivan yhtäläisesti, niin kuin muiden jäsenmaiden osalta — valvontaa voidaan toteuttaa? [Leena Meri: Niin just, se on meidän vika!] Komissio valvoo näitä rahojen käyttöjä aina suhteessa siihen äskenkin mainitsemaani suunnitelmaan. Se voi suorittaa tarkastuksia, ja kyllä sitä tukee työssään Euroopan petostentorjuntavirasto, ja tilintarkastusvirastoina osallistuu tarkastuksiin. Tukea voidaan vähentää, ja kyllä se voidaan myös periä takaisin, maksatus voidaan keskeyttää. Nämä olivat niitä elementtejä, joita Suomi halusi voimakkaasti olla tässä vahvistamassa, ja se on oikein. Se on ehdottoman oikein, jotta EU:n sisällä luottamus toinen toisiimme voisi olla syvempää.

Jos puhemies sallii, tässä oli muitakin kysymyksiä, vastaan niihin tiiviisti.

Edustaja Juvonen tiedusteli hyvän kysymyksen, mihin muuhun me kohdistamme kuin vihreään siirtymään. 27 prosenttia rahoituksesta kohdistetaan digitalisaatioon ja sitten lopuosa työmarkkinoihin ja sote-palveluihin. Mainitsen näistä pari konkreettista esimerkkiä: Esimerkiksi työvoimapalvelujen parantaminen on yksi käyttökohde. Toinen on laajakais-taverkot, toimivat nettiyhteydet alueella, missä ne eivät markkinaehtoisesti toteudu. Kolmas liittyy näihin kotitalouksien remontoimisiin, joista edustaja al-Taeekin tiedusteli. Kestävän kasvun ohjelmasta rahoitetaan 65 miljoonaa öljylämmityksestä luopumiseen — 4 000 euron tukia, kun siirrytään maalämpöpumppuun, ilmavesilämpöpumppuun tai kaukolämpöön, [Leena Meren välihuuto] 2 500 silloin, kun siirrytään muihin lämmitysjärjestelmiin — ja tälle on ollut valtavaa kysyntää. Helmikuuhun mennessä hakemuksia on tullut likipitään 21 700. Niille on ollut valtava kysyntä. Avustus näyttää myös hyvin toimivalta muodossaan. Eli kyllä, me avustamme myös kotitalouksia.

Edustaja Kankaanniemi tiedusteli, olenko ollut näissä keskusteluissa mukana, kun suunnitelmia on hyväksytty. Totisesti olen. Joka ikisessä kokouksessa minä tai päällekkäisyyksien vuoksi, esimerkiksi kansallisten budjettiriihien vuoksi, [Puhemies koputtaa] valtiosihteerini on osallistunut joka ikiseen käsittelyyn, ja joka ikisessä Suomi on käyttänyt puheenvuoron. Ja valtiovarainministeriössä on erillinen virkamies, jonka tehtävänä on käydä läpi kaikkien maiden suunnitelmat. [Puhemies: Kiitoksia!] Miksi? Koska se on oikein ja välttämätöntä.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asia-kohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.52.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.37.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

16.37 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Koska pari asiaa jäi vielä edellisessä puheenvuorossa asiaa koskien sanomatta, niin sanon ne nyt. Kun näitä elvytyspaketteja lähdettiin tekemään, se 750 miljardia mikä tuli, niin siinä avattiin se pandoran lipas yhteisrahoituksen mahdollisuudesta, että ruvetaan Euroopan unionin yhteisiä menoja jakamaan jäsenmaiden kesken, mikä on Euroopan unionin peruskirjan mukaan kielletty teko. Euroopan unionin toiminta ei voi perustua velanottoon, budjetin pitää olla tasapainossa, ja kolmantena sitten tämä kuuluisa no bail-out -sääntö: toisten velkoja ei makseta eikä takuita anneta. Se on nyt rikottu, ja siitä olen hyvin murheellinen. Avattiin semmoinen pandoran lipas. En tiedä, saadaanko sitä koskaan kiinni, mutta se pitää saada kiinni. Ei meidän nuorille voi tämä sukupolvi tehdä sellaista karhunpalvelusta, että me rupeamme velalla leikkimään, maksamme kaikkia kummallisia menoja ottamalla velkaa. Siinä häviää budjettikuri, siinä häviää se moraali, miten taloutta hoidetaan. Se johtaa pitkässä, hyvin nopeassa juoksussa siihen, että Euroopan unioni organisaationa halvaantuu, ja sitä, miten sen jälkeen käy, en lähde edes arvailemaan.

Joka tapauksessa kun nyt tätä pandoran lipasta on raotettu tämän verran, niin nyt tehdään sitten tällä lainsäädännöllä säännöt, miten sitä tulee käyttää. Mutta on siinä tavattoman huono hyötysuhde, kun kahden miljardin saamiseksi pitää maksaa seitsemän miljardia. Tämä tällainen taloudenpito on aivan konkurssitaloudenpitoa.

Jos haluaisimme aidosti elvyttää, niin tuon reilun kahden miljardin paketin sijaan, minä tässä elvytyksessä saamme haltuumme, pitäisi raakasti tehdä niin, että ei mentäisi tähän mukaan vaan otettaisiin se seitsemän miljardia ja elvyttäisimme itse. Sillä olisi pystytty tekemään valtavan paljon hyvää tässä maassa. Olisi pantu infraa kuntoon, rakennettu junaratat kuntoon sillä keinoin, että saataisiin raskasta liikennettä siirrettyä rautapyörille mahdollisimman paljon. Päätiät laitettaisiin kuntoon, rakennettaisiin se kuuluisa Kymijoen kanava, koska se on aivan välttämätön, jos tässä maassa halutaan, että metsäteollisuutta ja raskasta teollisuutta yleensä on. Nyt tulee sellaisia kustannuksia, kun Saimaan kanava meni kiinni, avautuuko koskaan, en tiedä. Mutta se pitää rakentaa Suomen puolelle, jolloin tämä kansallinen talouselämä elpyy ja se tuo monia monia muita hyötyjä ja on erittäin ym-

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

päristöystävällinen ratkaisu. Elvytysrahoilla tehtynä se antaisi välittömästi takaisin sen kustannuksen, mitä siihen on sijoitettu.

Metsäteollisuushan tästä kärsii, koska jos se kanava tehtäisiin, niin 80 prosenttia Suomen metsäteollisuuden tuotannosta olisi ympärivuotisen kansainvälisen vesireitin piirissä, eliikkä suoraan tehtaalta markkina-alueelle. Sen edullisempaa kuljetusta ei olla voi.

Nyt kun EU-sääntöjä kierretään, niin talousvaliokunnassa oli hiljattain nimenomaan tähän elvytyspakettiin liittyvä pykälä. Kun nyt lähdetään näitä takaisinmaksuja suunnittelemaan, niin nyt on keksitty sitten kaksi loistavaa ideaa Euroopan unionin komissiossa:

Toinen on se, että aletaan kerätä päästökaupan rahoista tietty potti näiden velkojen maksuun, eliikkä yhteistä verotusta ollaan nyt viemässä sisälle, eliikkä Euroopan unioni sai tällä elvytyspaketilla sen verotusoikeuden, mikä on kaikista suurin virhe, mitä tehdä voi. Ei Euroopan valtioilla ole Suomen veropäätöksiin mitään asiaa, eikä Suomella ole niiden maiden verotukseen mitään asiaa. Nyt se pandoran lipas on avattu, ja saako sitä koskaan kiinni? Pahoin pelkään, että ei saa. Eliikkä nyt kun ruvetaan päästökaupan maksuja siirtämään Euroopan unionin kassaan — se sama koskee hiilirajamekanismin kautta tulevia tuloja — ne ovat sitten tätä yhteistä verotusta.

Sitten vuonna 26 on tulossa voimaan tämä common corporate tax eliikkä yhteinen eurooppalainen yhteisövero. Se on niin vaarallista kehitystä, että olen siitä hyvin murheellinen, että Suomen eduskunta yleensä tämmöisistä keskustelelee. Jos vuonna 95, kun Suomi liittyi Euroopan unioniin, olisi sanottu silloin liittymiskeskustelussa, että tällainen on tulossa, niin varmasti ei olisi Suomen eduskunta ikinä hyväksynyt sellaista liittymissopimusta. Eduskunta teki silloin hyvän päätöksen niillä säännöillä ja niillä sopimuksilla, mitä silloin tiedettiin. Eduskunta oli siinä oikeassa, silloin ei tämmöistä vaihtoehtoa edes ollut, mutta nyt näitä sääntöjä on muutettu ja menty täysin rikkomaan Euroopan unionin peruskirja, Suomen liittymissopimus, ja Suomen lakejakin siinä samalla vähän kolisteltiin väärällä tavalla.

Tämä on jotenkin niin murheellista, että joutuu täällä edustaja Hyrkön kanssa ja arvoisan, kunnioitetun puhemiehen kanssa kolmeltaan tästä sanomaan. Olen tästä hyvin pahoillani Suomen kansan edustajana. Näin ei Euroopan unioni voi jatkaa, ei kerta kaikkiaan. Tällä menolla aiheutamme sen pahimman tapahtuman, mitä Eurooppa voi saada eteensä, ja se on se, että Euroopan unioni joutuu hajaannuksen tilaan, ja sitä ei tarvitse tällaisena päivänä, toukokuussa 2022, sanoa, mihin se johtaa sitten, jos Euroopan unioni joutuu hajaannuksen tilaan. Varjelkoon, että sitä päivää ei koskaan nähdä. Euroopan unionin pitää tulla järkiinsä, ja tällaiset elvytyspaketit pitää kerta kaikkiaan lopettaa. Joka ainoan organisaation, joka toimii, pitää aina noudattaa sääntöjä. Jos niin ei tehdä, se on lopun tie se.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja valmisteverotuslain 18 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 66/2022 vp

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ja jälleen ministeri Saarikko, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.52 Valtiovarainministeri Annika Saarikko (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kyseessä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain ja valmisteverolain 18 §:n muuttamisesta. Taustalla on EU:n neuvoston hyväksymä direktiivi joulukuulta 2019 arvonlisädirektiivin ja valmisteverotusdirektiivin muuttamisesta unionin puitteissa toteutettavan puolustustoiminnan osalta, ja kansallinen velvoite on ryhtyä soveltamaan näitä säännöksiä tämän vuoden heinäkuun alusta. Nyt kyseessä olevalla ehdotuksella arvonlisäverolakiin ja valmisteverotuslakiin tehtäisiin juuri nyt nämä direktiivin edellyttämät muutokset.

Arvonlisävero- ja valmisteverotusdirektiiveihin on sisällynyt jo nykyisin Naton puitteissa toteutettavaa puolustustoimintaa koskevia säännöksiä. Niillä vapautetaan tietyin edellytyksin verosta tuotteiden luovutukset ja tuonnit, kun hankinnan tai tuonnin suorittavat Natoon kuuluvan valtion puolustusvoimat niiden osallistuessa yhteiseen puolustustoimintaan oman valtionsa ulkopuolella. Arvonlisävero- tai valmisteverotusdirektiiveissä ei ole aikaisemmin ollut säännöksiä, jotka koskisivat EU:n puolustustoiminnan puitteissa tapahtuvien tuotteiden luovutusten verokohtelua. Eli nyt tavoitteena on, yksinkertaisesti todeten, yhdenmukaistaa EU:n ja Naton puolustustoimien verokohtelua.

Tämän mukaisesti tällä ehdotuksella arvonlisäverosta vapautettaisiin tietyin edellytyksin tavaroiden ja palveluiden myynnit muiden jäsenvaltioiden puolustusvoimien asevoimille tai niiden tekemät maahantuonnit, kun jäsenvaltioiden puolustusvoimien asevoimat osallistuisivat puolustustoimintaan yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspoliittikkaan kuuluvien EU:n toimien toteuttamiseksi nimenomaan oman jäsenvaltion ulkopuolella. Vapautus ei kattaisi myyntejä tai tuonteja sen jäsenvaltion puolustusvoimille, jossa kyseiset tavarat tai palvelut myydään tai tavarat maahantuodaan.

Vapautukset tulisivat koskemaan asevoimien tai niihin liittyvän siviilihenkilöstön viralliseen käyttöön tulevia tuotteita sekä näiden messien ja kanttiinien tarpeisiin tulevia tuotteita. Vastaavasti sitten valmisteverosta vapautettaisiin valmisteveron alaisten alkoholi-, tupakka- ja energiatuotteiden luovutukset Suomessa oleville unionin yhteiseen puolustustoimintaan osallistuvilla muiden jäsenvaltioiden puolustusvoimien asevoimille, niihin liittyvälle siviilihenkilöstölle ja taas myös näiden messien ja kanttiinien tarpeisiin.

Laki tulisi voimaan heinäkuun alusta direktiivien edellyttämällä tavalla.

Mitkä nämä vaikutukset sitten olisivat? Tarkempien tietojen puuttuessa mahdollisia tulonmenetyksiä Suomen osalta on vielä vaikea arvioida. Tähän vaikuttaa muun muassa se, että EU:lla ei ole aikaisemmin ollut yhteistä puolustustoimintaa. Tähän vaikuttaa myös se, että EU:n puolustusalan toimet, joihin vapautusta sovellettaisiin, ovat toistaiseksi jääneet kyllä hyvin vähälle käytölle. Vapautus saattaisi kuitenkin aiheuttaa verotuotonmenetyksiä

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

EU:n puitteissa toteutettavan puolustustoiminnan mahdollisesti kehittyessä, ottaen huomioon tämän strategisen kompassinkin valmistelun, ja EU:n puitteissa toteutettavien puolustusalan toimien käytön kaikkineen lisääntyessä. Mutta on hyvä kuitenkin todeta, että mahdollisten tulonmenetysten arvioidaan olevan hyvin vähäisiä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Pirttilahti, olkaa hyvä.

14.55 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa herra puhemies! Todellakin, tässä on yksi lainsäädäntö, mikä mahdollistaa tulevaa toimintaa. Kuten tässä esittelyssä tulikin esille, tätä ei ole vielä testattu eikä tässä ole vielä kovasti ollut toimintaa, mutta tämä on tätä varautumista, ja tälläkin hetkellä eduskunta käsittelee sitä ja oikeastaan varaudumme tulevaan. Näkisin tämän lainsäädännön niin, että kun lähdemme noudattamaan tässä EU-direktiiviä, Naton ja myös EU:n lainsäädännön suhdetta, niin se tuo varautumista siihen tulevaan näkymään ja mahdolliseen joustavaan toimintaan. Eli hyvin kannatettava lainsäädäntömuutos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

14.56 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Ajan henki on luonnollisesti puolustusmenojen kasvattaminen, ja siinä mielessä tällainen muutos on parempaan suuntaan. Tavallaan turhahan on verottaa niitä puolustusmenoja, kun niitä joudutaan kuitenkin kasvattamaan ja verotus kiertäisi turhaan niiden kautta.

Jäin muutenkin pohtimaan hieman tätä taloudellista vaikutusta, jota oli tässä arvioitu. Olisiko tässä mitään mahdollisuutta, että Suomelle tulisi jotain hyötyä tästä uudistuksesta, että me itse hankkisimme puolustusvälineet, jotka eivät olisi arvonlisäveron alaisia, ja hyötyisimme siitä? Toimiiko tämä missään tapauksessa näin päin?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Vähämäki, olkaa hyvä.

14.57 Ville Vähämäki ps: Kunnioitettu puhemies! Esityshän on hyvä ja selkeä sekä ennen kaikkea hyvin laadittu. Kuten tässä todettiin, niin Suomen tulonmenetyksiä on hankala oikeastaan tietää, mutta toisaalta sitten Suomi voi myöskin hyötyä näistä vapautuksista, jos osallistuu tämän lain soveltamisalassa EU:n yhteisiin hankintoihin. Tämä oli se asia, mitä myöskin edustaja Mäkelä tässä asiassa pohti, että tällä lainsäädännöllä todellakin voi olla myöskin Suomen kannalta hyödyllisiä asioita.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ledamot Strand.

14.57 Joakim Strand r: Ärade talman! Ehkä muutama sana tästä myös ruotsiksi.

Det föreslås alltså att försäljning av varor och tjänster till försvarsmakten i andra medlemsstater befrias från mervärdesskatt under vissa förutsättningar när försvarsmaktens väpnade styrkor i en medlemsstat deltar i en försvarsinsats som görs för att genomföra en unionsverksamhet inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikens utanför sin medlemsstat. Det är klart att det här är kopplat också till den allmänna situationen som vi nu står inför: Utökade utgifter inom försvaret är ju offentligt finansierade, och att också

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

snurra de pengarna via skatter vore kanske inte heller alltid så klokt, vilket också ledamot Mäkelä tog upp tidigare.

Till punktskattelagen fogas alltså en bestämmelse med stöd av vilken sådana punktskattepliktiga produkter som levereras för att användas i Finland av försvarsmaktens väpnade styrkor som tillhör andra medlemsstater ska befrias från punktskatt, när dessa styrkor deltar i en försvarsinsats som görs för att genomföra en unionsverksamhet inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

Mikäli tämä oli liian nopeata kääntäjille, niin se vastasi nimenomaan sitä samaa sisältöä, mitä oli ministerin alustuspuheenvuorossa, joten ei tarvitse minun puolestani kääntää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Jatketaan. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

14.59 **Veijo Niemi ps:** Arvoisa herra puhemies! Puolustusvaliokunnan jäsenenä kysyn nyt arvoisalta ministeriltä: onko tässä mahdollista, kun Suomen puolustusvoimille hankitaan esimerkiksi Israelista ilmapuolustusjärjestelmiä tai Etelä-Koreasta panssarihaupitseja, saada sitten tämän asian myötä mahdollisia etuisuuksia Suomelle näissä tulevilla hankinnoilla? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri toteaa, että tässä vaiheessa ei ole kommentoitavaa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle säästöpankkien ja hypoteekkiyhdistysten kokouksiin etäyhteydellä osallistumista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 67/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Esittelypuheenvuoro, ministeri Saarikko, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.00 **Valtiovarainministeri Annika Saarikko** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Seuraavana lakiesityksenä on vuorossa itse asiassa kahden eri lain muuttaminen: säästöpankkilain ja hypoteekkiyhdistyksistä annetun lain muuttaminen.

Ensinnäkin on tärkeää nyt täsmentää, että esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä, mutta sisällöltään se on monin paikoin samankaltainen kuin oikeusministeriössä vuonna 21 toimineen työryhmän työskentelyn pohjalta laadittu hallituksen esitys etäkokousten

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

sallimiseksi osakeyhtiöiden, asunto-osakeyhtiöiden, osuuskuntien ja yhdistysten kokouksissa. Tuo hallituksen esitys ja tämä ovat hyvin samankaltaisia, mutta koska ministeriöillä on toimivallat, niistä haluttiin pitää kiinni, mutta on tehty erittäin tiivistä yhteistyötä oikeusministeriön kanssa. Tuo ongelma, ikään kuin hallinnollinen ero tässä oli se, että tuo mainittu työryhmä, joka teki ehdotuksen, ei kosketellut kaikkia yhteisömuotoja, sillä esimerkiksi tosiaan juuri VM:n lainsäädäntötoimivaltaan kuuluvat säästöpankit ja hypoteekkiyhdistykset, ja ne oli jätetty sen tarkastelun ulkopuolella. Siksi on tehty nyt virkатыönä esitys, joka sallii etäkokoukset ja etäosallistumisen kokouksiin myös säästöpankeille ja hypoteekkiyhdistyksille, eli ikään kuin tällainen pieni korjausliike, jotta kaikki toimijat voivat olla tämän mahdollisuuden osalta samalla viivalla.

Ehdotetut lakimuutokset perustuvat luottolaitosten yhdenvertaisen sääntely-ympäristön varmistamiseen liittyviin kansallisiin muutostarpeisiin ja osakeyhtiö- ja osuuskuntalain muutoksista johtuvien lainsäädännön ristiriitaisuuksien poistamiseen. Tällä esityksellä pyritään, aivan samalla tavalla kuin muittenkin yhteisöjen osalta, helpottamaan etäosallistumisen tarjoamista, turvaamaan yhtiömuotoinen riippumaton yhdenvertainen sääntely-ympäristö luottolaitoksille ja myöskin tasapuolistamaan kokouksiin osallistuvien asemaa, ja kyllä, tietenkin tausta-ajatus on edistää digitalisaatiota, yhteisöjen sisäistä kokeilukulttuuria ja kestäväää kehitystä. Esityksessä ehdotetaan muun muassa, että näihinkin lakeihin vastaavasti kuin oikeusministeriön esityksessä lisätään niin kutsutut hybridikokoukset sekä ilman kokouspaikkaa pidettävät kokoukset, osallistuminen kokouksiin postilla tai etäyhteyden avulla ennen kokousta ja lisäksi se, että yhteisön hallitus tekisi päätöksen tällaisen osallistumismuodon tarjoamisesta ja sillä olisi näissä tapauksissa mahdollisuus rajoittaa osallistujaoikeuksia tietyiltä osin.

Teknologianeutraaliteetin ja teknologian nopean kehityksen vuoksi esityksessä ei asetetaisi yksityiskohtaisia vaatimuksia etäosallistumiseen käytettävälle tekniselle toteutustavalle, ettei esitys ikään kuin vanhenisi käsiin, kun teknologia kehittyy. Etäyhteyden on kuitenkin oltava sellainen, että kaikilla osallistujilla on yhtäläinen, perinteistä kokousosallistumista vastaava mahdollisuus käyttää oikeuksiaan myös säästöpankeissa ja hypoteekkiyhdistyksissä.

Me ehdotamme, että laki tulisi voimaan heinäkuun alussa tänä vuonna, kun yhteisöjen etäyhteyden avulla järjestettäviä kokouksia koskevan väliaikaisen lain voimassaolo myös näitten organisaatioitten osalta päättyy.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Pirttilahti, olkaa hyvä.

15.03 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä on erinomainen korjaus. Kun tämä määräaikainen laki päättyy, niin saadaan tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta eri pankkiryhmien ja pankkilaitosten välillä. Toisaaltahan tässä ovat nyt pandemian aikana etäkäyttö ja etäkäyttömahdollisuudet hyvin paljon lisääntyneet — olemme tehneet digiloikan tässä.

Tässä on hyvä nähdä, millä tavalla erilaiset palvelut ja alustat ja päätöksenteko toimivat ympäri Suomen ja miten tasavertaisesti eri puolilta maata mahdollisesti voidaan näihin osallistua. Eli tämä on antanut eri yhteisöille mahdollisuuden erilaisiin kokousjärjestelyihin ja mahdollisuuden tehostaa sitä päätöksentekotoimintaa. On hyvä myös näissä huomi-

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

oida se, että tässä on päätösvalta-asia ja että päätökseen liittyvät asiat ovat myös sitten lainmukaisia näissä etäyhteyksissä. Erittäin kannatettava korjauslainsäädäntö.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

15.04 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! On aivan erinomainen esitys, että etäyhteydellä voidaan tällaisia kokouksia pitää. Mutta kaksi asiaa on siinä pidettävä koko ajan mielessä. On toki näiden asianomaisten toimijoiden hallitusten päätettävä ensin, että tällaista vaihtoehtoa käytetään joko osittain tai jopa kokonaan siten, että koko yhtiökokous pidetään sitten etäyhteyksillä. Eliikkä varsinaista kokouspaikkaa ei ole, vaan se kokouspaikka on tuolla bittivaruudessa.

Kaksi asiaa vain:

On toki sitten pidettävä huoli siitä — ja ymmärrykseni mukaan puheenjohtajalla on oikeus sitten todeta — jos joku on tippunut langalta eikä ole enää kokouksessa mukana. Silloinhan yhtiökokous ei voi enää päätöksiä tehdä, jos kaikilla ei ole mahdollista osallistua kokoukseen. Se on pidettävä mielessä, että tästä järjestelmästä ei saa tulla millään lailla laillista päätöksentekoa ohittavaa väylää, vaan sen pitää olla reilu ja rehti tapa päättää asioista.

Ja toinen on tämä laajakaistayhteyksien saaminen koko maahan. Niin kuin ministeri edellisessä puheenvuorossa mainitsi, niitä rakennetaan koko ajan, mutta tämä pitää ottaa valtiolta, olkoot elvytysrahoja tai mitä rahoja tahansa. Pitää ottaa Suomen valtion tärkeimmäksi viestinnälliseksi ja yhteiskunnassa kehitettäväksi asiaksi, että saamme nopeat laajakaistayhteydet koko maahan. Se parantaa terveydenhuollon laatua, pankkipalveluita, yritysten palveluita, ihmisten henkilökohtaisia tavoitteita ja koko yhteiskunnan toimivuutta. Jos tätä ei rakenneta kuntoon, niin Suomi on jäämässä sitten kolmannen tason valtioksi, jossa mikään ei oikeastaan toimi kunnolla, ja sitten on A-luokan kansalaisia ja B-luokan kansalaisia riippuen vähän postinumerosta, missä asuu. Eliikkä tämä on erittäin vakava asia. Me työnämme kyllä rahaa kaikennäköisiin paikkoihin, mihin minun mielestäni ei välttämätöntä olisi, mutta tämä on aivan varmasti välttämätöntä. Sen parempaa aluekehitysrahaa tästä maasta ei löydy kuin nopeiden laajakaistayhteyksien rakentaminen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

9. Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Kertomus K 7/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan, lakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.06 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuusvaltuutetun perustehtävänä on valvoa ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän vastainen työ luovat pohjan kaikkien yhdenvertaiselle osallistumiselle yhteiskunnassa ja kaikilla sen osa-alueilla.

Nyt käsittelyssä oleva kertomus nostaa esille monta keskeistä havaintoa oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Kuten kertomus osoittaa, meillä on tehty paljon arvokasta ja pitkäjänteistä työtä, mutta paljon on vielä tekemättä. Valtuutetun kertomuksessa nostetaan vahvasti esille esimerkiksi eri vähemmistöjen asema, ihmiskaupan uhrien tukeminen sekä maahanmuuttajien asema ja oikeuksien toteutuminen, mutta haluan tässä puheenvuorossa erityisesti korostaa vammaisten henkilöiden asemaa Suomessa.

Arvoisa puhemies! Suomi on ratifioinut jo kesäkuussa 2016 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen, joka asettaa sopimusvaltioille velvoitteen toteuttaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus täysimääräisesti. Vammaispalvelut eivät ole siis ylimääräisiä etuuksia, vaan ne ovat vammaisille kuuluvia oikeuksia, joiden avulla mahdollistetaan yhdenvertainen osallistuminen yhteiskuntaan, myös työelämään. Yhdenvertaiset oikeudet edellyttävät esimerkiksi esteettömyyttä, saavutettavuutta ja apuvälineiden toimivuutta.

Kuten yhdenvertaisuusvaltuutettukin raportissa nostaa esille, tulee meillä vammaisten henkilöiden oikeussuojaa edelleen vahvistaa. Meidän tulee uudistaa yhdenvertaisuuslainsäädäntöämme, jotta vammaisten henkilöiden oikeudet esimerkiksi kohtuullisiin mukautuksiin ja heidän erityistarpeidensa parempaan huomioimiseen tuodaan osaksi sitovaa lainsäädäntöä. Kyse on ihmisoikeuksien toteutumisesta ja samalla Suomen kansainvälisten velvoitteiden noudattamisesta.

Arvoisa puhemies! Myös vammaisten työllisyys laahaa edelleen merkittävästi muuta työllisyyttä jäljessä. Esimerkiksi työelämlainsäädäntöä on meillä kehitetty vammattoman henkilön lähtökohdista, ja vammaisuus rinnastetaan usein virheellisesti työkyvyttömyyteen, osatyökyvyttömyyteen tai jopa sairauteen. Vammaisia ihmisiä on Suomessa ohjattu työkyvyttömyyseläkkeelle jo suoraan peruskoulusta ilman, että heidän työkykyään olisi varsinaisesti arvioitu.

Suomessa on suuri määrä työkykyisiä vammaisia ihmisiä, jotka ovat tahtomattaan työelämän ulkopuolella. Heidän joukossaan on ammattiin valmistuneita osaajia, korkeasti koulutettuja asiantuntijoita ja motivoituneita työntekijöitä monenlaisiin tehtäviin. Meillä ei todellakaan ole varaa jatkaa tällaisia syrjiviä toimintatapoja ja heittää hukkaan tällaista osaamista.

Vuonna 2020 työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi selvityksen vammaisten henkilöiden työllistymisen rakenteellisista esteistä. Selvitys osoitti, että meillä on paljon rakenteellisia työelämän yhdenvertaisuuteen liittyviä ongelmia ja esteitä. Ongelmia on muun muassa vammaispalveluissa, tuki- ja palvelujärjestelmässä ja esteettömyydessä. Samoin suhtautumisessa vammaisiin työnhakijoihin meillä on edelleen rutkasti parannettavaa. Esimerkiksi oikeusministeriön vuonna 2021 julkaiseman perusoikeusbarometrin mukaan viimeisen

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

vuoden aikana 39 prosenttia vammaisista henkilöistä ilmoitti kokeneensa syrjintää työssä ja työnhaussa. Paljon on siis vielä tehtävää myös asenteiden muuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! On hienoa, että yhdenvertaisuusvaltuutettu on ottanut kantaa myös vammaisyrittäjien tilanteeseen, sillä kuten valtuutettu toteaa, vammaisella henkilöllä on oltava yhdenvertaiset mahdollisuudet yrittäjyyteen. Näin ei valitettavasti tällä hetkellä ole. Jotta yhdenvertaisuus voisi toteutua, tulee vammaisuuden aiheuttamat kustannukset kompensoida vammaisille yrittäjille etenkin yrityksen perustamisvaiheessa. Nämä kulut ovat sellaisia, joita vammattomalla yrittäjällä ei ole. Tämä on juuri sitä positiivista erityiskohdelua, jota yhdenvertaisuus edellyttää.

Yrittäjyyden esteenä voivat olla myös vammaispalvelulain kunta- ja aluekohtaiset soveltamiskäytännöt. Yrittäjänä oleminen voi olla mahdotonta, jos ei esimerkiksi saa kuljetuspalveluita tai henkilökohtaista apua yrittäjyyden edellyttämällä tavalla. Myös esimerkiksi vammaisten yrittäjien tukemiseen ja tukien kohdentamiseen liittyy vielä useita epäkohtia, kuten kertomuksessakin tulee ilmi. Esimerkiksi aloittelevan yrittäjän starttirahassa ja vammaisen henkilön saaman työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovittamisessa on monia ongelmia. Paljon on siis vielä lainsäädännössä tehtävää, jotta vammaisyrittäjät saadaan laissa samalle viivalle muiden yrittäjien kanssa.

Arvoisa puhemies! Jotta vammaisten henkilöiden oikeuksia voidaan kestäväällä tavalla vahvistaa, tarvitsemme siis muutoksia myös lainsäädännössä. Toisaalta tarvitaan myös asenteiden muutosta ja uutta ajattelutapaa sekä myös vahvempaa edunvalvontaa, jotta vammaisten henkilöiden oikeudet saadaan vihdoinkin samalle tasolle ei-vammaisten kanssa.

Edunvalvonnan parantamiseksi tarvitsemme Suomeen vammaisasiavaltuutetun, joka keskittyy vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseen ja niiden toteutumisen valvontaan sekä epäkohtien korjaamiseen. Toiminnan tehokkuuden ja vaikuttavuuden sekä toimivaltuuksien varmistamiseksi tuleva valtuutettu tulisi sijoittaa toimimaan yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston yhteydessä ja yhdenvertaisuuslakia tulee uudistaa sisällyttämällä vammaisasiavaltuutetun virka ja sen tehtävät yhdenvertaisuusvaltuutetulle.

Vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumisen tulee tapahtua yhdenvertaisesti ja kattavasti koko maassa. Tämän toteutumisen varmistamiseksi tarvitsemme riittävää ja tehokasta valvontaa sekä tarvittaessa kykyä ja voimaa puuttua esille nouseviin epäkohtiin. Suomeen tulee lopultakin täyttää kansainväliset velvoitteensa ja varmistaa vammaisten henkilöiden oikeuksien yhdenvertainen toteutuminen. Näin ei siis valitettavasti tapahdu, ja nyt meidän on tehtävä tämän asian eteen todella isoja päätöksiä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ledamot Rehn-Kivi, var vänlig.

15.12 **Veronica Rehn-Kivi r:** Värderade talman, arvoisa puhemies! I ett rättvist och tolerant samhälle ska inte personliga faktorer såsom modersmål, funktionsnedsättning, sexuell läggning, religion eller etniskt ursprung kunna påverka individens möjligheter att få utbildning, arbete eller tjänster av olika slag. Att alla kan delta på lika grunder är en av grundpelarna för ett rättvist och jämlikt samhälle. På basis av statistiken i diskrimineringsombudsmannens berättelse kan man tyvärr konstatera att diskrimineringen fortfarande finns djupt i den finländska samhällets strukturer. Funktionshinder är den största diskrimineringsgrunden utgående från antalet kontakter med diskrimineringsombudsmannen: hela 806 stycken fall mellan år 2018 och 2021.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Ombudsmannen uttrycker också sin oro för de bristfälliga färdigheter som finns inom hälso- och sjukvården för att främja likabehandling mellan olika patientgrupper, i synnerhet bland personer med funktionsnedsättning eller som hör till en språklig minoritet. Att det finns problem med förverkligandet av de språkliga rättigheterna för de svenskspråkiga klienterna inom social- och hälsovården är något många av oss väl känner till.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä on käynnissä monia yhteiskunnallisia muutoksia, jotka vaikuttavat kielivähemmistöihin ja vammaisten ihmisten asemaan. Sosiaali- ja terveysuudistuksen toimeenpanon yhteydessä toteutetaan vammaispalvelulain uudistus ja säädetään uusi vammaispalvelulaki. On tärkeää, että me päättäjinä otamme näissä uudistuksissa huomioon yhdenvertaisuusvaltuutetun ehdotukset ja huomiot. Meitä on monta kansanedustajaa tässä salissa, jotka istumme myös hyvinvointialueemme valtuustossa tai hallituksessa ja teemme pitkäkantoisia linjauksia palveluista ja niiden laadusta. Toivon, että yhdenvertaisuuden toteutuminen on sote-uudistuksen hengen mukaisesti tärkeä tekijä hyvinvointialueidemme strategioita laadittaessa.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun suosituksen mukaisesti hyvinvointialueiden hyvinvointi- ja palvelustrategioissa tulisi ottaa huomioon YK:n vammaisyleissopimus ja yhdenvertaisuuslaki. Kuntien ja kuntayhtymien välillä on suuria eroja vammaispalveluiden myöntämiskäytännöissä, valitusten määrissä sekä päätösten perusteluissa. Tilanne asettaa vammaiset henkilöt eriarvoiseen asemaan sen perusteella, missä he asuvat. Vammaispalvelut kootaan nyt laajemman väestöpohjan omaaville hyvinvointialueille. Tämä toivottavasti johtaa alueellisten erojen vähenemiseen, yhteisiin käytäntöihin ja vammaisen henkilön yksilöllisten tarpeiden ja elämäntilanteen huomioimiseen.

Ärade talman, arvoisa puhemies! Berättelsen innehåller många viktiga punkter och en övertäckande genomgång av det mänskiorättsliga läget i Finland. Säsom ombudsmannen konstaterar i förordet: Vi ser glädjande framgång, men också grova, förödande erfarenheter av diskriminering och utanförskap. Med berättelsen i bakfickan vill jag betona följande: Nu behöver vi en grundläggande ändring i vårt tankesätt så att vi också i praktiken kan förverkliga en verklig jämlikhet och delaktighet för alla personer i vårt samhälle. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

15.16 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuustyö on koko hyvinvointiyhteiskunnan perusta, mutta yhdenvertainen ja tasa-arvoinen Suomi ei toteudu itsestään. Meidän pitää rakentaa yhteiskuntaa, jossa sukupuoleen, ihonväriin, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai mihin tahansa muuhun inhimilliseen ominaisuuteen katsomatta olemme kaikki yhdenvertaisia. Meidän on torjuttava rasismia sen kaikissa muodoissa, niin arjessa kuin instituutioissakin. Tämä velvollisuus korostuu erityisesti kriisien aikana, sillä kriisit osuvat voimakkaammin juuri yhteiskunnan hauraimpiin ja heikoimpiin ihmisryhmiin. Esimerkiksi koronan myötä näimme, kuinka vanhusten ja vammaisten oikeuksien toteutuminen oli kovilla.

Tulee muistaa, että perusoikeudet koskevat myös muita kuin Suomen kansalaisia. Esimerkiksi perhe-elämän suojan ja lasten oikeuksien tulisi suojata yhtälailla ulkomaalaisia kuin suomalaisia. Silti tietoon tulee yhä jatkuvasti tapauksia, joissa lapsen perustavaa laatua olevat oikeudet eivät toteudu. Yleensä on kyse tilanteesta, jossa toinen vanhemmista

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

erotetaan lapsesta käännettämällä tai karkottamalla hänet pois Suomesta tai perheen yhdistäminen evätään. Suomi on sitoutunut takaamaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisen lapsen oikeuksien toteutumisen. Lasten etu on aina arvioitava huolellisesti ja yksilöllisesti turvapaikkaprosessissa, ja lapsi tulee aina nähdä ensisijaisesti lapsena ja vasta sen jälkeen turvapaikanhakijana.

Julkisen vallan käyttäjinä meillä on yhdenvertaisuuskysymyksissä suuri vastuu, sillä toimimme esimerkkinä ja mallina. Demokratian toteutumisen kannalta perustuslain linjaus kansanedustajien koskemattomuudesta ja puhevapaudesta on tärkeä, mutta perusoikeuksiin kuuluu, että omien perusoikeuksien toteuttaminen ei saa loukata muiden perusoikeuksia. Puhevapaus ei saa tarkoittaa vapautta vastuusta tai oikeutta yhdenvertaisuuden tai ihmisarvon loukkauksiin.

Päätäjien ja virkamiesten koulutuksen yhdenvertaisuuskysymyksissä tulee olla entistä järjestelmällisempää. Päätäjien ja virkamiesvalmistelijoiden osaamisen ja ymmärryksen lisääminen varmasti lisää myös esimerkiksi lakisääteisten yhdenvertaisuussuunnitelmien syntyä kunnissa ja kouluissa ja niin edelleen. Opettajataustan omaavana pidän erittäin tärkeänä koulujen yhdenvertaisuussuunnitelmia. Varhaiskasvatukseen tulisi saada vastaavat. Tärkeää on, että kaikki pääsevät osallistumaan suunnitelman valmisteluun. Prosessi on tärkeä, siitä kertyy osaamista, ymmärrystä ja oppimista, joka sitten toivottavasti myös päättyy lopulta käytännön työhön.

Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuusvaltuutettu nostaa kertomuksessa kehittämiskohteita työelämän osalta. Yhdenvertaisuuslakia säädettäessä Suomessa päädyttiin eurooppalaisittain poikkeukselliseen ratkaisuun, jossa syrjinnän kieltoa yleisesti valvovilla viranomaisilla, Suomessa yhdenvertaisuusvaltuutetulla ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalla, ei ole toimivaltaa työelämässä. Tähän oikeusturvan toteutumisen kannalta keskeiseen ongelmaan ovat kiinnittäneet huomiota muun muassa EU:n komissio, Euroopan neuvoston rasminvastainen komitea ECRI sekä eduskunnan perustuslakivaliokunta.

Työsuojeluviranomaisten toiminta keskittyy syrjintään puuttumiseen työsuhteen aikana, ei silloin kun työsuhde on päättynyt tai syrjintä on muuten loppunut. Keskeisenä seuraamuksena on ollut todetun syrjinnän siirtäminen syyttäjän arvioitavaksi rikosoikeudellisia seuraamuksia varten. Näissä tilanteissa yhdenvertaisuuslain syrjinnän uhrin suojaksi säädetyt oikeussuojakeinot ovat kuitenkin usein jääneet toteutumatta.

Tutkimukset osoittavat, että erityisesti vähemmistöt kohtaavat työelämässä laajaa syrjintää. Kuitenkin vähemmistöihin kuuluvat vievät esimerkiksi rekrytointisyrjintää työsuojeluviranomaisten tutkittavaksi vain harvoin. Kansalaisjärjestöt ja osa työmarkkinajärjestöistä ovat esittäneet, että yhdenvertaisuusvaltuutetulle ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle annettaisiin mahdollisuus arvioida myös työelämän syrjintää samalla tavoin kuin muuallakin yhteiskunnassa esiintyvää syrjintää. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitääkin tärkeänä, että työelämän syrjintää koskevan asian voisi tuoda jatkossa myös yhdenvertaisuusvaltuutetun käsiteltäväksi ja asian voisi tarvittaessa viedä myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan. Näin oikeussuoja työelämässä vahvistuisi.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että eduskunta käsittelee tätä ansiokasta kertomusta laajasti ja tarttuu esityksiin ja turvaa toivottavasti myös riittävät resurssit niin lainvalmisteluun kuin toimeenpanoon.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pirttilahti, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

15.21 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa herra puhemies! Todellakin yhdenvertaisuusvaltuutetulla on laaja työkenttä, tehtäväkenttä, ja toimivalta myös toimia Suomessa ja tarkastella eri näkökulmista syrjintää meillä ja varsinkin sitä, miten tämä yhdenvertaisuus toteutuu. Positiivista tässä selonteossa on se, että tässä on nyt nähty, että neljän vuoden aikana on kuitenkin tullut positiivista kehitystä ihmisoikeuksiin ja myös yhdenvertaisuuden toteutumiseen Suomessa. Mutta tehtävää on vielä paljon. Tässä edelliset puhujat ovat ottaneet esimerkkejä esimerkiksi juuri työelämän kohtaannosta, miten vammaisia on siinä käsitelty. Tämä liittyy muun muassa juuri vammaisyrityttäjäyteen ja siihen, millä tavalla vammaiset saavat myös mahdollisuuden työllistyä työpaikoissa.

Olin aikaisemmin seutuyhdistyksellä töissä Ylä-Pirkanmaalla muutamia vuosia. Siitä taitaa olla jo yli kymmenkunta vuotta. Meillä olivat silloin yhteiskunnallinen yritys -hankkeet vahvasti nosteessa. Ne perustettiin juurikin siltä pohjalta, että yhteiskunnalliset yritykset palkkaisivat myös vammaisia tai syrjinnän allakin olevia ihmisiä, mahdollistettaisiin heille työmahdollisuuksia. Mutta tämä ei taida hirveän kovassa muodissa enää olla. Siihen aikaan valtiokin tuki vahvasti näitten yhteiskunnallisten yritysten syntyä.

Toinen asia tähän, mitä viimeaikainen kehitys on ollut ja mikä on tärkeää valtion toimijalla: Ollaan esimerkki yhdenvertaisuuden edistämisestä koko yhteiskunnassa. Me too, myös emergency too ja niihin liittyvät hankkeet ovat nostaneet näitä epäkohtia esille, ja tavallaan hallinnon, päätöksenteon ja johtamisen kulttuuri on Suomessa muuttunut. Eli esimerkiksi pelastustoimen osalta emergency too nosti sen tavallaan kuohuna esille, ja se, että meillä on nollatoleranssi syrjinnälle, seksuaaliselle häirinnälle ja muulle näissä julkisissa toimijoissa, on hiljaksen mennyt eri organisaatioitten lävitse. Mielestäni siinä kuitenkin pitää olla valtion toimijoitten edellä. Meillä on toki vielä Suomessa yrityksiäkin, missä on niin sanotusti vanhakantaista johtajuutta. Varsinkin naisaloillakin on vielä tällaista johtajuutta, mikä tulee karsia pois. Se ei ole tasa-arvoista, kun syrjitään erilaisilla asioilla muun muassa naistyöntekijöitä.

Eli paljon on tekemistä, ja toivonkin tälle raportille ja myös yhdenvertaisuusvaltuutetun suosituksille hyvää käsittelyä täällä eduskunnassa. Menemme taas yhden askeleen kohti parempaa yhteiskuntaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ledamot Strand, var vänlig.

15.24 Joakim Strand r: Ärade talman! Tack ska ni ha. Vi behandlar alltså diskrimineringsombudsmannens berättelse.

Tässä on pidetty erinomaisia puheenvuoroja. Itse haluaisin nostaa erityisesti edustaja Mäkisalo-Ropposen pointin tästä, miten vammaisten mahdollisuuksia yrittäjäyteen tulisi tukea. Minun mielestäni siinä on semmoinen asia, missä voitaisiin ihan aidosti pyrkiä olemaan edelläkävijä koko maailmassa:

På vilket sätt vi kunde vara bättre än andra, stöda verksamhetsförutsättningarna för personer med särskilda behov vad gäller företagande.

I den här berättelsen lyfts många saker upp. Jag skulle själv ta ännu några poänger, till exempel elektronisk identifiering, sähköinen tunnistautuminen. Det är någonting som bör möjliggöras för alla på lika grunder oavsett var man bor.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Myös edustaja Rehn-Kivi nosti paljon hyviä asioita esille. Erityisesti ehkä kielelliset palvelut, mitä tulee sosiaali- ja terveystalvaluihin, ovat käytännössä ihan de facto elintärkeitä.

Det att man kan få betjäning på eget modersmål, i synnerhet när det gäller social- och hälsovården och kanske allra speciellt när det gäller akut sjukvård, är bland det mest heliga man kan få för skattededel. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

15.25 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! On äärettömän tärkeää, että kaikessa lainsäädännössä ja toiminnassa meillä on riittävä valvonta kunnossa, mutta haluaisin muistuttaa, että mikään määrä valvojia ei riitä, mikäli siellä perustoiminnoissa ei ole riittävästi ihmisiä. Meillä on paljon ollut keskustelua viime aikoina, ja mediassakin, siitä, että esimerkiksi hoitajia ei ole riittävästi. Yksi esimerkki on Digi- ja väestöviraston käsittelyajat. En tiedä, onko siellä nyt resurssipula vai mikä pula siellä on, mutta esimerkiksi edunvalvojan määrääminen henkilöille, joiden terveydentila on heikentynyt — muun muassa vammaiset henkilöt ja ikäihmiset — kestää noin kuusi kuukautta, eli puoli vuotta kestää edunvalvojan määrääminen. Haluan siis korostaa tällä puheenvuorollani, että mikäli hallitus ei huolehdi tiettyjen peruspalveluiden perusrahoituksesta — koskee se sitten sosiaali- ja terveystalvaluiden henkilökuntaa, oikeusministeriön hallinnonala, esimerkiksi tuomioistuimia — on oikeastaan ihan epäoikeudenmukaista piiskata, moittia ja rangaista sellaista tahoa. Jos yksi ihminen ei pysty tekemään kolmen ihmisen työtä, niin ei se sillä moittimisella ja uudella valvojalla parane, jos siellä ei ole riittäviä resursseja. Tämä on semmoinen asia, mihin toivoisin, että hallitus kiinnittäisi huomiota.

Lisäksi paljon puhutaan oikeusvaltiosta ja valvonnasta. Lakivaliokunta on muun muassa useita kertoja tuonut esille oikeusvaltion ongelmat tällä hetkellä, kun perusrahoitus uupuu, eliikkä ihmiset eivät pääse viivytyksettä asioidensa kanssa oikeuteen, ja silloin se liittyy myös tähän valvontaan, että he eivät saa oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskevia päätöksiä sinne nopeassa aikataulussa ratkaistavaksi.

Tästä syystä pyydänkin, että hallituspuolueiden edustajat, jotka keksivät koko ajan uusia valvojia ja nimikkeitä ja virastoja, kiinnittäisivät huomiota juuri siihen ongelmaan, että pitää olla riittävästi ihmisiä, joita valvoa, koska se pelkkä piiskaaminen ei riitä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

15.28 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Vielä pari asiaa.

Ensinnäkin vammaisyrittäjyydestä. Ilokseni voin todeta, että Careeria-oppilaitoksessa viime viikolla valmistui jo toinen vammaisyrittäjien ryhmä, joka oli saanut koulutuksen yrittäjyyteen. Siinä oli lähes 20 innostunutta uutta yrittäjää, ja vuosi sitten oli jo yksi tällainen samanlainen ryhmä, ja ensi syksynä aloittaa kolmas ryhmä. Eliikkä mielenkiintoa tähän vammaisyrittäjyyteen tuntuu nyt olevan kovin paljon. Keskusteluissa näiden valmistuneiden yrittäjien kanssa tuli esille juuri se, mitä tuossa pidemmässä puheenvuorossani-kin sanoin, eliikkä he kokevat, että he eivät ole yhdenvertaisia muiden yrittäjien kanssa, eli siellä on myöskin ihan lainsäädännöllisiä puutteita.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Mutta, arvoisa puhemies, vielä pari sanaa tästä yhdenvertaisuudesta. Tarkastusvaliokunnan mietinnössä, jonka aiheena oli lainsäädännön vaikutusarviointien laatu, korostettiin muutama viikko sitten sitä, että meidän tulisi oppia tekemään vammaisvaikutusten arviointia osana lainsäädäntötyötä. Selvitysten mukaan tätä vammaisvaikutusten arviointia ja yleensäkin ihmisvaikutusten arviointia osana lainsäädäntötyötä tehdään hyvin vähän, ja se aiheuttaa sitten sitä, että esimerkiksi vammaisten erityistilanteita ei ole välttämättä lainsäädännössä riittävästi huomioitu. Toki tässä puhuttiin lainsäädäntötyöstä, mutta tämän toimintatavan tulisi kyllä siirtyä myöskin hyvinvointialueille ja kuntiin. Tällä tavalla saataisiin varmasti vammaisten yhdenvertaisuutta huomioitua paremmin kuin tällä hetkellä. Eli nyt, kun hyvinvointialueita rakennetaan, niin toivon, että siellä erityisesti pohditaan sitä, miten vammaisten ääni saadaan kuuluviin nykyistä paremmin.

Kysymys ei ole siis vammaispalveluista. Aika usein tulee kommentti siitä, että vammaispalveluja kyllä meillä kehitetään, mutta kysymys ei ole pelkästään vammaispalvelujen kehittamisestä, vaan siitä, miten tällainen uudenvuoden asenne ja ajattelu saadaan valtavirtaistettua kaikkeen päätöksentekoon, koska kaikessa päätöksenteossa pitäisi huomioida, mahdollistuuko myös vammaisille yhdenvertainen osallistuminen ja toiminta. Vammaisneuvoston jäseniä tulisi saada esimerkiksi läsnä- ja puheoikeudella eri toimielimiin, silloin vammaisvaikutusten arviointi tulisi varmasti tehtyä. Syytä olisi miettiä myöskin, tulisiko potilas- ja sosiaaliasiashenkilön rinnalle saada vammaisasiashenkilö, jolla olisi aikaa ja valmiuksia paneutua juuri vammaisten tilanteeseen, koska palautteiden perusteella potilas- ja sosiaaliasiashenkilöillä ei välttämättä ole riittävästi tietoa esimerkiksi vammaisten erityistilanteista, joita he kohtaavat. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

15.31 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Muutamia huomioita tästä yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta.

Ensin sellainen näkökohta, joka oli mielestäni hyvä ja josta olen samaa mieltä, eli se, että digitaaliset oikeudet tulisi toteuttaa yhdenvertaisesti ja sähköinen tunnistautuminen täytyisi hoitaa nykyistä paljon selkeämmin, paremmin ja yhdenvertaisemmin. Tämä olisi tärkeä asia tietoyhteiskunnassa, jossa elämme ja jossa suuri osa palveluista on sen sähköisen tunnistautumisen takana. Nyt me olemme pankkitunnuksiin sidottuja käytännössä suurelta osin. Meillä ei ole laajalle levinnyttä parempaakaan tunnistautumismenetelmää, ja yleensäkin ihmisten henkilötunnistautuminen, vahva tunnistautuminen, riippuu kalliista ja vaikeasti saatavilla olevista passeista ja henkilökorteista, joiden omistamisen tulisi olla ennemminkin perusoikeus kuin suurella rahalla ostettava ja vaikea asia, jota pitää jonottaa poliisiasemalta, josta ei meinaa saada edes aikoja.

Tässä raportissa on liian vähän toisaalta mielestäni huomioitu sitä, mikä oli näiden koronan aikaisten mielivaltaisten rajoitusten vaikutus yhdenvertaisuuteen elinkeinonharjoittajien kesken ja esimerkiksi sen suhteen, että ihmiset pääsevät vierailemaan omaistensa luona hoitolaitoksissa. Sitä pitäisi huomioida enemmän.

Miesten ja poikien asemaa ei ole huomioitu mielestäni riittävästi tässä yhdenvertaisuusvaltuutetun raportissa. Jos tyttöjen oppimistulokset olisivat niin huonoja kuin poikien oppimistulokset, siitä nousisi aivan valtava meteli. Nyt se asia jotenkin niin kuin vaietaan. Eli se, että miehet ja pojat eivät pärjää suomalaisessa yhteiskunnassa niin hyvin kuin pitäisi, pitäisi huomioida paremmin.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Se, että puhutaan ruotsinkielisten oikeuksista palveluihinsa: Heillä on ne oikeudet palveluihinsa. Mutta myös suomenkielisillä voi olla joissain tapauksissa vaikeuksia saada kunnollisia palveluita äidinkielellään — erityisesti ruotsinkielisillä alueilla, mutta myös hoitohenkilökunnan kielitaito jossain muilla paikoin saattaa olla suomen kielen suhteen haasteellinen. Eli hoitopalveluitakaan ei välttämättä saa äidinkielellään.

Viimeisenä kritisaisin myös sitä, että tässä raportissa hieman liikaa korostetaan tätä paperittomien oikeuksien puolta. Eli lähtökohtahan on se, että jos joku on paperiton, hänellä ei ole oleskeluoikeutta Suomessa millään perusteella, niin hänenhän pitäisi silloin poistua Suomesta eikä hänelle pitäisi rakentaa mitään palvelujärjestelmää. Tässä mielessä valtuutettu lähtee mielestäni hieman anarkistiseen asenteeseen, kun tämä selvä lainopillinen, juridinen lähtökohta sivuutetaan ja tällaisia palveluita käydään vaatimaan.

Hieman ihmettelen myös sitä, että kun tässä puhutaan niin paljon maasta poistettavien oikeuksista, palautettavien oikeuksista, niin eikö niillä ihmisillä olekaan oikeuksia, joiden uhreiksi nämä henkilöt esimerkiksi ovat joutuneet. Monestihan karkotuksen ja maasta palautuksen peruste on törkeään rikokseen syylistyminen. Eikö niille ihmisille, jotka ovat näiden henkilöiden tekojen kohteena olleet, olekaan oikeuksia, vaan ainoastaan sillä tekijällä?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

15.34 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä keskustelussa on ollut hyviä puheenvuoroja vammaisista ja monista muista erityisryhmistä. Ne ovat todella tärkeitä yhdenvertaisuuden varmistamiseksi niin pitkälle kuin mahdollista tässä yhteiskunnassa. Toimenpiteitä edelleen tarvitaan.

Ehkä tuon tähän sellaisen alan, jota ei välttämättä niin paljon ajatella, eli alueellisen yhdenvertaisuuden. Siinä suhteessa tässä keskusteltiin muun muassa laajakaistasta, joka on tärkeä tietoyhteiskunnan toimintojen kannalta, ihmisten palvelujen saatavuuden kannalta sekä toiminnallisesti että taloudellisesti. Se, että tällainen yhdenvertaisuus yhä paranee, on tärkeä näkökulma.

Sen lisäksi sitten ehkä ainakin jossain määrin uutena kysymyksenä on nostettava esille tämä viimeaikainen kehitys polttoaineiden ja nimenomaan liikennepolttoaineiden hintojen rajusta noususta, jota olemme täällä muussa mielessä paljon käsitelleet. Sillä on myös erittäin vahva yhdenvertaisuutta loukkaava ominaisuus. Ne ihmiset, jotka asuvat etäällä, missä ei ole julkista liikennettä ja kuitenkin palvelut ovat etääntyneet ja tahtovat näinä aikoina etääntyä entisestään, joutuvat yhdenvertaisuuden näkökulmasta entistäkin hankalampaan asemaan, ja sitä pitäisi vakavasti miettiä.

Olen itse miettinyt sellaista mallia, että haja-asutusalueella, jossa ei julkista liikennettä ole, annettaisiin tällaisille ihmisille esimerkiksi muovikortti, jolla saisi ehkä kilometreihin sidotusti 5 prosentin tai 10 prosentin tai 15 prosentin alennuksen. Bensamittarilla voisi ensin panna sen kortin niin kuin bonuskortin, ja se olisi tietyn henkilön omaisuutta ja tietyllä henkilöllä olisi oikeus siihen korttiin. Näin korvattaisiin sitä, että nämä kustannukset tulisivat otetuiksi huomioon arjisessa elämässä niin työn kuin asioinnin osalta.

En tiedä, onko tämä malli toteuttamiskelpoinen, mutta kun ihminen on kuuhunkin onnistunut menemään, niin uskoisin, että tämäkin ajatus voisi olla sellainen, mitä kannattaisi

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

mieltä ja vapaasti käyttää. Eli asia on tärkeä, ja myös tämä alueellinen tasa-arvo pitää ottaa vakavasti huomioon.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan, lakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijän eläkelain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 30/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 6/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 6/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Edustaja Kaisa, olkaa hyvä. Anteeksi, edustaja Juuso.

Keskustelu

15.37 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Kiitos tästä. — Arvoisat edustajat! Suomessa lakisääteinen työeläkevakuutus on järjestetty hieman eri tavalla kuin monessa muussa maassa ja kaikissa Pohjoismaissa. Eli meillähän lakisääteistä eläkevakuutusta saavat harjoittaa yksityiset eläkevakuutusyhtiöt, ja tähän me ollaan tarvittu aikoinaan poikkeusmenettely EU:sta, jotta näin voidaan tehdä, ja koko tämän ajatuksen, toiminnan tarkoituksena on, että kun on kysymyksessä lakisääteinen sosiaalivakuutus, niin sillä ei kilpailla, vaan kaikki yhtiöt myöntävät sitä samoilla perusteilla: on samat laskuperusteet, mitkä koskevat kaikkia yhtiöitä.

Perinteisesti eläkevakuutusyhtiöt ja vakuutusyhtiöt kilpailevat muilla tuotteilla kuin sillä lakisääteisellä eläkevakuutuksella, esimerkiksi sijoitusvakuutuksilla, vahinkovakuutuksilla, erilaisilla yrityksen keskeyttämismaksuilla, muilla, mutta se perinne on ollut se, että eläkevakuutuksilla ei kilpailla: se on bulkkituote, se on kaikille sama. Ainoa asia, millä voidaan verrata eri vakuutusyhtiöiden tehokkuutta, on se asiakashyvyys, minkä jokainen eläkevakuutusyhtiö määrittelee vuosittain jälkikäteen. Tiedän, että kun näitä eläkevakuutuksia markkinoidaan sitten yrittäjille, niin kyllä näillä asiakashyvityksillä, jotka ovat kylläkin historiallisia, on merkitystä, koska niillä halutaan näyttää, kuinka tehokkaasti me olemme tämän toiminnan voineet harjoittaa, eli se pieni kilpailun elementti siellä on näiden asiakashyvitysten muodossa.

Eläkevakuutustoiminnassa ne rahavirrat, mitä tulee sisään eläkevakuutukseen ja mitkä sitten lähtevät ulos, joko maksettuina eläkkeinä tai sitten sijoituksena ja rahastointina, ovat todella valtavat, ja niinpä onkin erittäin tärkeää, että niistä, nimenomaan sijoituksista, säädelään tuottavasti ja turvaavasti. Eläkevakuutusyhtiön sijoitustoimissa on kaksi sanaa, jotka ovat niin kuin Raamattu kaikille, jotka sitä sijoitustoimintaa tekee. Ne ovat tuottavuus ja

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

turvaavuus. Elikkä pyritään sijoittamaan ne varat tuottavasti ja turvallisesti, jotta pystyttäisiin maksamaan ne eläkkeet aikoinaan sen suuruisena kuin on luvattu.

Tässä esityksessä, mikä nyt tuotiin valiokuntaan, esitetään muutosta tähän meidän kruununjalokiveen elikkä työeläkejärjestelmään. Tässä on kaksi olennaista muutosta. Tähän esitetään nyt jokaiselle työeläkevakuutusyhtiölle hoitokustannusosaa, mikä määritellään yhtiökohtaisesti. Tällä pyritään lisäämään sitä tehokkuutta, mitä jo perinteisesti on pyritty tuomaan esille niillä asiakashyvityksillä, mitkä toki jälkikäteen vahvistetaan.

Toinen muutos, mitä tässä laissa esitetään, on se, että eläkevakuutuksen riskinotto-kykyä vahvistettaisiin, ja sillä halutaan saavuttaa se, että sijoitustuotot olisivat tuottavampia kuin mitä ennen oli. Eli kaksi osaa: sijoitusriskiä voitaisiin kasvattaa ja hoitokuluosalla voitaisiin sitten kilpailla vakuutusyhtiöiden kesken.

Ensinnäkin, mitä tulee tähän hoitokustannusosaan, niin tämä on ihan uusi kilpailun elementti ja todennäköisesti johtaa siihen, että eläkevakuutusyhtiöiden välinen kilpailu lisääntyy ja siirrot eläkevakuutusyhtiöstä toiseen kasvavat. Perussuomalaiset myöskin kyseenalaistavat sen, täytämmekö tämän EU-oikeudellisen puitteen nyt sitten, kun lähdemme muuttamaan tätä eläkevakuutusta tällä tavalla, että me lisäämme tähän kilpailullisen elementin. Tätä asiaa ei ole EU:sta tarkistettu, ja meidän mielestämme se olisi pitänyt tarkistaa. Se kilpailun elementti ja tehokkuusajattelu on jo siellä järjestelmässä sisällä sen asiakashyvityksen muodossa.

Toinen aika tärkeä asia on sitten tämä sijoitus: millä tavalla niitä eläkevakuutusyhtiön rahoja, varoja sijoitetaan, ja tullaan tähän ”tuottavasti ja turvaavasti” -käsitteeseen. Nyt tässä esityksessä halutaan kasvattaa eläkevakuutusyhtiön riskinotto-kykyä sillä tavalla, että huonossa markkinatilanteessa ei esimerkiksi tarvitsisi myydä niitä osakkeita, kun se osakkeen arvo — siis eläkevakuutusyhtiöthän sijoittavat maailmanlaajuisesti myöskin pörssiin — laskee johonkin tiettyyn, niin että heidän ei tarvitsisi heti myydä niitä, vaan he voivat pitää niitä osakkeita siellä ja odottaa parempaa hetkeä, jolloin sen osakkeen arvo on korkeampi, ja myydä ne silloin, ja ajatellaan, että tällä tavalla se tuottavuus nousisi.

No, tässähän on se toinen vipuvarsi, että kun riskiä otetaan enemmän, niin jos ne riskit toteutuvat eikä ole mahdollista myydä niitä siinä tilanteessa, kun osakkeen arvo on korkea, niin tämä vaikuttaa suoraan eläkevakuutusyhtiön vakavaraisuuteen, ja se on vakava asia. Ja se, että eläkevakuutusyhtiön vakavaraisuus laskee, vaikuttaa tulevaisuudessa siihen, kuinka paljon eläkevakuutusmaksuja me joudumme tulevaisuudessa maksamaan tai kuinka paljon eläkettä voidaan jatkossa luvata eläkkeensaajille. Eli tämä riskinkanto tavallaan tällä lainsäädännöllä siirretään vakuutuksenottajille, eläkkeensaajille, ja tässä ovat nämä kaksi pääpointtia, joita me olemme kritisoineet.

Tässä oli hyviä asiantuntijalausuntoja liitteenä, erityisesti Finanssivalvonnan ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston asiantuntijalausunnot. Finanssivalvontahan on se instituutio, joka valvoo eläkevakuutusyhtiöiden toimintaa ja erityisesti sijoitustoimintaa, joten erityisesti pidämme tärkeänä Finanssivalvonnan asiantuntijalausuntoa. Myöskin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on jättänyt erittäin asiantuntevan lausunnon, nostanut esiin monenlaista epäkohtaa, ja se on asia, josta olisi pitänyt tehdä tarkemmat vaikutusarviot. En ehtinyt niitä nyt tässä puheenvuorossa lukea, mutta ehkä sitten toisessa käsittelyssä palaamme niihin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi.

15.44 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Eläkepolitiikasta, eläkeyhtiöistä ja -järjestelmästä ja sitten eläkkeistä pitäisi puhua tässä salissa paljon enemmän kuin puhutaan. Yleensä käydään keskustelua taitetusta indeksistä tai joistakin pienistä korotuksista, mutta ihan perusteellista keskustelua järjestelmästä ja sen toimivuudesta ja tulevaisuudesta ei riittävästi mielestäni käydä. Se on kuitenkin valtavan tärkeä osa meidän kansantaloutta. Tiedetäänhän, että eläkerahastoissa on noin 250 miljardia euroa pääomia.

Järjestelmä, joka on Suomessa, jakautuu kaiken kaikkiaan kahtia. Meillä on noin 85-vuotias kansaneläkejärjestelmä ja ensi vuonna 60 vuotta täyttävä työeläkejärjestelmä — tai ansioeläkejärjestelmä, mutta työeläkejärjestelmänä se lähti liikkeelle, ja sitten ovat tulleet nämä maatalousyrittäjäeläkejärjestelmät mukaan myöhemmin ja sitten erilaisia taiteilija- ja muita järjestelmiä. Eli meillä on perustaltaan kaksijakoinen järjestelmä.

Tässä yhteydessä nyt ei kansaneläkejärjestelmästä ole syytä puhua sen enempää, vaan todetaan vain, että meillä perusturvan eli kansaneläkkeen varassa olevat ihmiset ovat kyllä varsin vähätuloisia. Esimerkiksi perheenäidit, jotka ovat olleet kotona koko työikänsä, saavat sen 800—900 euroa kuukaudessa eläkettä, vaikka ovat kasvattaneet hyviä kansalaisia yhteiskuntaan ja tehneet tässä mielessä erittäin arvokkaan työn. Heitä ei arvosteta riittävästi.

Työeläkejärjestelmä on sitten erilainen, kun se on ansioihin sidottu, ja sen osalta käydään todellakin paljon keskustelua. Kieltämättä se, että työeläkkeet eivät välttämättä nouse sillä vauhdilla kuin palkat, on tietynlainen ongelma, koska ansioeläke on siirrettyä palkanmaksua — niin sen voi perustellusti sanoa, niin kuin edustaja Kimmo Kiljunen usein sanoo — ja se olisi sidottava paremmin eli esimerkiksi 50—50-mallilla palkkaindeksiin, kun se nyt on 20-prosenttisesti siinä. Tällä hetkellä toki tämä indeksijärjestelmä, joka on voimassa, tuottaa eläkeläisille parempaa tulosta, koska inflaatio on paljon suurempi kuin palkankorotusten vaikutus, mutta se on väliaikaista.

Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ja valiokunnan mietinnössä on nyt kysymys ensi sijassa eläkerahastojen sijoittamispolitiikasta. Niin kuin edustaja Juuso tuossa hyvin totesi, meillä laki edellyttää, että ne sijoitetaan tuottavasti ja turvaavasti. Näin on ymmärtääkseni alusta lähtien ollut, ja se on erittäin tärkeä periaate. Toki olisi menneinä vuosina — kun näissä asioissa voi olla jälkiviisas — voinut olla sitä mieltä, että kun olisi sijoitettu riskiä enemmän ottaen, niin meillä saattaisi olla 250 miljardin sijaan 500 miljardia näitä varoja, mutta samanaikaisesti riskit olisivat olleet valtavan suuret, ja tällä hetkellä kun katsomme tilannetta, esimerkiksi rahoitustilannetta ja pörssien tilannetta maailmalla ja meillä kotimaassakin, niin kyllä riskit ovat niin suuret, että tässä suhteessa on syytä jatkaa hyvin harkitusti tällä linjalla, mikä meillä on ollut. Esimerkiksi sijoitus Venäjälle tai Venäjällä toimiviin yrityksiin on tässä tilanteessa niin suuri riski, että voisi tulla isot tappiot. Eli näitä varoja sijoitetaan — taannoin ainakin oli niin — puolet kotimaahan ja puolet ulkomaille, ja ulkomaiset sijoitukset erityisesti vaativat huolellisuutta. Kiinasta tai Intiasta saa hyviä tuottoja, mutta siellä riskit ovat vielä suuremmat kuin yleensä, ja taas sitten kotimaassa näillä sijoitetuilla varoilla voidaan vahvistaa elinkeinoelämää, yrityksiä ja työpaikkoja, ja silloin ei ole ainoa tavoite, että ne varat tuottavat maksimaalisesti, vaan myös se, että ne tuottavat sitä hyvinvointia, mitä meillä on työllisyyden ja yritysten menestymisen ja kilpailukyvyn kautta.

Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että vastalauseessa tehty esitys on vastuullisempi kuin hallituksen esitys. Ei ole syytä ottaa kohtuuttomia riskejä tällä kansallisvarallisuudella. No en väitä, että tässä nyt oltaisiin ottamassa kohtuuttomia riskejä, mutta tälle tielle läh-

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

teminen vaatii kyllä laajan ja perusteellisen valmistelun ja harkinnan, mitä edustaja Juusokin tuossa korosti, kun hän pari lausunnonantajaa nosti esille. Ne ovat todella keskeisiä ja tärkeitä lausuntoja. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

15.50 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Suomalainen työeläkejärjestelmä on moneen verrokkimaahan suhteessa varsin ainutlaatuinen. Meillä on suhteellisen korkea eläkejärjestelmän rahastointiaste eli käytännössä se, kuinka suuri osa eläkkeistä on työuran aikana tosiasiallisesti ansaittuja ja kuinka suuri osa eläkkeistä periaatteessa maksetaan työssäkäyvien kädestä suuhun.

On tietysti hyvä, että sitä rahastointia siellä ilmenee, kahdestakin syystä: Ensinnäkin siksi, että väestö vanhenee ja sitä kautta eläkemaksut muuttuisivat myöhemminkin kenties hyvinkin kohtuuttomiksi, ja on todennäköistä, että niiden rahastojen pääomaakin täytyy jossain vaiheessa käydä purkamaan — nyt ei vielä välttämättä ole se hetki. Ja toisenakin siksi, että jos eläkkeet eivät olisi rahastoituja — niin kuin tilanne valitettavasti on joissain maissa Euroopassa — niin siinä olisi varsinkin huonoina aikoina aihetta melkoiseen yhteiskuntarauhan järkkymiseen, kun joidenkin elanto on kiinni toisten maksamista maksuista aivan suoralla yhteydellä eikä siinä ole minkäänlaista rahastoa tuottoineen puskuroimassa välissä.

Näihin riskeihin, jotka edustaja Kankaanniemi sanoi, lisäisin vielä sen, että ylipäänsä sijoituksissa on pelko siitä, mikä on tulevaisuus pörssirahan ja reaalityöelämän välisessä ristiriidassa, eli missä kohtaa tullaan siihen tilanteeseen, että todetaan, että tämä pörssiin pumpattu raha onkin kupla, ja tapahtuu suurempi romahdus, ja mikä on silloin näiden meidän eläkeinvestointiemme reaaliarvo, ja missä määrin ne ovat realisoitavissa eläkkeiden maksamiseen. En tiedä, mitä tälle asialle käytännössä sitten voitaisiin tehdä, koska lähtökohta on varmaankin tuottojen hakeminen sijoituksista, ja siihen kuuluu pörssisijoittaminen, ja mukana tulevat nämä pörssisijoittamisen riskit.

Mutta se, mitä halusin viestittää, on se, että me emme saa päästää missään tapauksessa tätä asiaa luisumaan ainakaan EU:n valtaan. Eli kun tilanne on se, että meidän eläkejärjestelmämme on hyvin hoidettu, se on rahastoitu, niin ei saa päästä syntymään sellaista tilannetta, että muu EU ja sen eläkeläiset pääsisivät jollain tavalla hyötymään suomalaisten maksamista eläkemaksuista ja sijoituksista. Suoraanhan tällaista ei varmaankaan minkään sopimuksen tai EU:n peruskirjan perusteella voisi tapahtua, mutta kokemus on osoittanut, että erilaisia vipuvarsia tällaisiin kyllä voi löytyä erilaisten sosiaaliulottuvuuksien kehittelyn kautta, niin että jollain tavalla suomalaisetkin joutuvat maksamaan muiden eläkkeitä, ja tämä pitää mielestäni päättäväisesti torjua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juuso, olkaa hyvä.

15.53 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä mielestäni oli huonosti arvioitu se pahin mahdollinen skenaario. Eräs asiantuntijoista sanoi, että eläkevakuutusyhtiöt, jotka ovat yhteisvastuussa, elikkä jos yksi eläkeyhtiö kaatuu, niin toiset eläkeyhtiöt vastaavat sitten niistä sitoumuksista ja velvoitteista, mitkä kaatuneella eläkeyhtiöllä on. Meillä yksi tällainen tapaus minun muistini mukaan on, tällainen Apollo-niminen yhtiö,

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

mikä kaatui konkurssiin ja minkä vastuut sitten jaettiin muille yhtiöille. Eli näinkin voi käydä.

Mutta olisin kaivannut kyllä tarkempaa vaikutusarviointia siitä, kuinka paljon ja miten se tuottavuus voisi missäkin markkinatilanteessa lisääntyä ja mitä se tarkoittaisi sitten myöskin sijoitustoiminnan osalta, minkälaisia muutoksia siihen tulisi muuta kuin se, että riskiä kasvatetaan. Totta kai ymmärrän sen, että sillä haetaan sitä tuottavuuden lisäämistä, mutta kun ei se aina mene niin, että kun riskiä kasvatetaan, niin tuottavuus automaattisesti lisääntyy. Kyllähän me sen jokainen ymmärrämme, että voi käydä aivan toisinpäin.

Se, mihin perussuomalaiset ovat kiinnittäneet huomiota, on se, että tämä asia on tuotu vain sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyyn. Eläkevakuutus kyllä on sosiaalivakuutus, mutta kun tässä esityksessä ei puututa sosiaalivakuutuksen, eläkevakuutuksen sisältöön, vaan tässä puututaan nimenomaan siihen sijoitustoimintaan ja siihen yhtiöiden väliin tehokkuuteen, niin ihmettelen suuresti sitä, miksi vain sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittely. Mielestämme tämä olisi pitänyt viedä ainakin talousvaliokuntaan ja myöskin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnolle.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

15.55 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Niin kuin edustaja Juuso totesi, niin ainakin jos mennään tässä asiassa eteenpäin tällä tiellä, mihin hallitus nyt on tavallaan vievässä kehitystä, on syytä käydä paljon laajempi ja perusteellisempi pohdinta asioissa, ja silloin esimerkiksi talousvaliokunta eduskunnassa on se, joka siihen paneutuu. Muistan vuonna 2008, kun olin talousvaliokunnan jäsen, että silloin näitä sekä pankkien että vakuutusyhtiöitten vakavaraisuusvaatimuksia jouduttiin tilapäisillä säädöksillä löysentämään, kun ne eivät pystyneet täyttämään lain vaatimia ehtoja. Tällaisia tilanteita aika ajoin tulee, ja ehkä tänä päivänä on vaara, että sellaisia tulee, kun puhutaan pörssiromahduksen mahdollisuudesta ja vastaavista vakavista tekijöistä. Maailma on sangen epävarma, ja niin kuin tuossa tuli mainittua, niin tässä on kysymys aivan perustavaa laatua olevasta kansallisuusrallisuudesta, ja siksi sitä pitää kyllä erittäin huolella valvoa ja seurata ja lainsäädännöllä kantaa vastuu siitä, ettei päästetä pelaamaan näillä rahoilla mitään hasardihommia.

Arvoisa puhemies! Toinen asia: Edustaja Mäkelä pohti tätä EU-näkökulmaa, ja muistan, että silloin vähän vajaat 30 vuotta sitten, kun käytiin jäsenyysneuvotteluja, niin tämä oli rahapelitoiminnan ja Alkon aseman rinnalla — ja ehkä tämä kaikkein tärkeimpänä niistä vielä laajempaa kysymyksenä — neuvotteluissa pöydällä, ja ne olivat tiukat palaverit EU-komission virkamiesten kanssa siitä, voiko Suomi säilyttää tämän Euroopassa, ehkä koko maailmassa poikkeuksellisen ja Suomen mielestä ja silloisenkin hallituksen mielestä aivan poikkeuksellisen tärkeän järjestelmän, joka meillä tässä on. No, silloin summat, mitkä olivat eläkerahastoissa — en tarkkaa summaa osaa sanoa — ehkä olivat markoissa samaa luokkaa kuin nyt ovat euroissa, ehkä vielä vähemmän oli silloin rahaa näissä rahastoissa, mutta siitä huolimatta EU:ta kiinnosti se, ehkä eniten kylläkin kilpailulainsäädännön kautta, onko tässä kilpailurajoituksia, kun nämä yhtiöt eivät kilpaile eläkejärjestelmän sisällä toistensa kanssa aidosti, niin kuin EU:n periaate on. Me saimme säilytettyä luvan pitää tämä järjestelmä, ja siitä tulee pitää edelleen kiinni tiukasti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

15.58 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Edustaja Kankaanniemeltä ansiokkaita puheenvuoroja — pitkä poliittinen ura takana ja varmasti myös edessä, ja jos ei, niin kyllähän eläkkeet ovat ansaittuja myös edustaja Kankaanniemellä. [Toimi Kankaanniemi: Kiitos!]

Mutta tässä esityksessä nyt ehdotetaan eläkelaitosten riskinkantokyvyn parantamiseksi vanhuuseläkevastuiden joustamisen mahdollistamista poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa. Vanhuuseläkevastuiden joustaminen mahdollistaisi hyvien sijoitustuottojen tavoittelun pitkäjänteisellä sijoitustoiminnalla myös heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa.

Ja, puhemies, muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa eläkelaitosten vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 28 §:n mukaan tehtyä soveltamiskäytäntöä poikkeuksellisista oloista vaan tuoda tämän rinnalle rahastosiirtovelvoitteen joustamisen kautta automaattinen mekanismi poikkeuksellisen heikkoon sijoitusmarkkinatilanteeseen.

Puheenvuoroissa on tullut ilmi myös se, että eläkeyhtiöitten rahoja on sijoitettu niin, että puolet kotimaisiin ja puolet ulkomaalaisiin. Tähän puheenvuoron loppuun haluan tuoda tähän esille sen oman näkökantani, että toivoisin, että kun tähän maahan nyt teollisuus on investoinut ja investoi edelleen muun muassa metsäteollisuuden suuntaan, niin kyllä tässä tilanteessa toivoisin, että eläkerahastot sijoittaisivat vähän enemmän nyt kotimaahan ja sitä kautta eritoten kannattavaan liiketoimintaan. Tällä me pidämme huolen siitä, että sinne eläkerahastoihin sitten sijoitustuottoja tulee niin, että allekirjoittanutkin joku päivä vielä eläke-euroja nauttii.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juuso, olkaa hyvä.

16.00 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! En tuossa ehtinyt Finanssivalvonnan ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausuntoja nostaa esiin. Mutta Finanssivalvonta esimerkiksi sanoo, että vaikka ehdotus parantaa työeläkelaitosten riskinkantokykyä heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa suhteessa nykytilaan, mahdollinen riskinoton lisääminen jo aiemmassa vaiheessa pienentää ehdotuksen positiivisia vaikutuksia riskinkantokykyyn, koska korkeammalla riskitasolla vakavaraisuus heikkenee nopeammin markkinatilanteen heikentyessä. Jos työeläkelaitokset kasvattavat riskinottoaan ehdotetun lain mahdollistamissa rajoissa jo aiemmin, ehdotus ei paranna merkittävästi työeläkelaitoksen riskinkantokykyä poikkeuksellisen heikossa markkinatilanteessa suhteessa nykytilaan. Esitetyt muutokset eivät siten käytännössä tue esityksen tavoitteita. Finanssivalvonnan mukaan sijoitusriskin yleinen lisääminen tulisi valmistella ja suunnitella merkittävästi avoimemmin ja huolellisemmin kuin vain kertomalla sen olevan oheisvaikutus esityksessä, jolla tavoitellaan riskinkantokyvyn vahvistamista poikkeuksellisen heikossa markkinatilanteessa.

Ehdotettu muutos vahvistaa vain teknisesti eläkelaitosten vakavaraisuutta heikossa markkinatilanteessa. Tämä heikentää järjestelmän läpinäkyvyyttä ja selkeyttä entisestään. Ehdotus sallii varojen siirron rahastoiduista vanhuuseläkkeistä vakavaraisuuspääomaan sitä vahvistaen, mikä mahdollistaa rahastojen pysyvän pienenemisen, jos otetut riskit toteutuvat. Ehdotettu muutos siirtää riskiä eläkelaitoksilta eläkemaksun maksajille ja eläkkeensaajille.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

16.02 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kettuselle kiitokset. Muistuu mieleeni vielä vanhoja asioita. 80-luvulla olin erään pankin hallintoneuvostossa. Silloin elettiin huimaa kasinotalouden aikaa, ja pankinjohtajan palkka oli sidottu pankin taaseen kasvuun. Siis mitä enemmän pankki otti lainaa ulkomailta ja jakoi sitä kotimaisille yrityksille ja muualle, niin sitä enemmän pankinjohtajan palkka nousi. [Tuomas Kettunen: On se ollut hurjaa aikaa!] — Se oli aivan sairasta aikaa ja johti sitten valtavaan romahdukseen 90-luvun alussa.

Nyt on varottava sitä, että... En tiedä, onko eläkeyhtiöitten johtajilla — heillä on kyllä miljoonien palkkataso — palkka sidottu siihen tuottoon, joka näille sijoitetuille rahoille tulee. Mutta jos näin on — korostan, että en väitä, että näin on, mutta jos on — niin silloin se tietysti houkuttaa sijoittamaan niitä sinne, missä riskit ovat isot mutta tuotto myös mahtava, koska se oma tulo... No, ne tulot ovat niin mahtavia, että en minä tiedä, miksi pitäisi näin menetellä, ja toivottavasti ei näin menetellä.

Ja luotan ainakin pieniltä osin, herra puhemies, siihen, että muun muassa ammattiyhdistysliikkeen johtomiehet ovat näitten eläkeyhtiöitten hallituksissa edes muodollisesti valvomassa niiden toimintaa ja myös riskinottoa ja sitä, että tämä järjestelmä jotenkin turvaisi tämän, ettei näitä riskejä kohtuuttomasti tehdä meidän nykyisten ja tulevien eläkeläisten kustannuksella tai tulevaisuutemme vaarantaen. Näin ei saa menetellä.

Edustaja Kimmo Kiljunen muistaakseni lähetekeskustelussa pohtikin näiden eläkeyhtiöiden yhdistämistä, johtajien määrän vähentämistä ja näin myös kulujen pienentämistä. Yhdyn kyllä siihen, että tämäkin tarkastelu olisi lainsäätäjälle ihan paikallaan harkita. Siinä tosin moni elinkeinoelämän ja ay-liikkeen pomo menettäisi sitten kenties hyvän sivuan-sion. Mutta jospa se olisi kyllä eläkeläisten etu, ja sitähan meidän tulee ensi sijassa tällä järjestelmällä ajaa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 30/2022 vp sisältyvien 1.-5. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Kansalaisaloite Kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi

Kansalaisaloite KAA 5/2020 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 6/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 6/2022 vp. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotus hylätään. — Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Meri, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Keskustelu

16.05 **Leena Meri ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Lakivaliokunnan puolesta, lakivaliokunnan puheenjohtajana kiitän kansalaisaloitteen tekijöitä ja allekirjoittajia.

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan lakimuutosta, joka poistaisi rankaisemisen kannabiksen käytöstä, omaa käyttöä varten tapahtuvasta pienen määrän hallussapidosta ja muuttaman kannabiskasvin kasvattamisesta omaan käyttöön. Kansalaisaloitetta on perusteltu huumausaineiden haittojen vähentämisellä. Ehdotettuja lakimuutoksia perustellaan muun muassa sillä, että laillisen kontrollin ylläpitäminen tuhlaa poliisin voimavaroja ja haittaa käyttäjiä. Huumausaineen käyttörikoksesta seuraavan rekisterimerkinnän on esitetty vaikuttavan arvaamattomasti nuorten henkilöiden elämänsäkuun ja altistavan syrjäytymiselle. Aloitteen perusteluissa todetaan huumekaupan olevan rikollisten käsissä. Kannabiksen saattaminen laillisen kontrollin piiriin heikentää kansalaisaloitteen mukaan järjestäytyneen rikollisuuden kasvuedellytyksiä.

Valiokunta kuuli asiassa laajasti asiantuntijoita, ja kansalaisaloitetta ja saamaansa selvitystä kokonaisuutena arvioiden ja mietinnössä kattavasti selvitetyn tavoin valiokunta on todennut mietinnössään, että se ei puolla aloitteessa ehdotettua säätelyä ja ehdottaa kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämistä. Valiokunta ei pidä myöskään tarpeellisenä ryhtyä enempää selvittämään yleisesti kaikkien huumeiden rangaistavuuden poistamista ja niistä luopumista. Luonnollisesti olemme lakivaliokunnassa sitä mieltä, että tutkimustietoa aina voi olla ja sitä on hyvä olla olemassa. Valiokunnan mietinnössä näkyy tarkasti erilaista punnintaa, ja kaikki asiantuntijalausunnat ovat tietysti saatavissa eduskunnan sivuilta, mutta otan muutamia nostoja, mitä valiokunta on tuonut esille.

Valiokunta pitää Suomen huumausainepolitiikan linjauksia suhteellisen onnistuneina. Valtioneuvoston huumausainepolitiikkaa koskevassa periaatepäätöksessä, joka on annettu joulukuussa 2021, todetaan, että Suomen tavoitteena on huumausaineiden käytön ja levittämisen ehkäiseminen siten, että niiden käytöstä ja torjunnasta aiheutuvat terveydelliset, sosiaaliset ja yksilölliset haitat jäävät mahdollisimman pieniksi. Valiokunta katsoo, että voimassa oleva huumausaineisiin liittyvä rikoslainsäädäntö on asianmukainen.

Kansalaisaloitteessa ei ole perusteltu, miten kannabiksen saatavuutta lisäämällä voitaisiin vähentää kokeilijoiden ja käyttäjien määrää. Lakivaliokunta on saanut sosiaali- ja terveysministeriöltä selvityksen, ja yleisen päihdepolitiikan tutkimushavaintojen valossa saatavuuden lisääminen lisää kulutusta ja kulutuksen lisääntyminen lisää haittoja kokonaiskulutusmallin mukaisesti. Edelleen valiokunnan saamassa selvityksessä tuodaan esiin, että vaikka luotettavaa arviota asiasta ei pystytty antamaan, on todennäköistä, että toteutessaan kansalaisaloitteen mukainen malli lisäisi kannabiksen käytön yleistä hyväksyttävyyttä ja parantaisi kannabiksen saatavuutta. Tämä olisi taas omiaan lisäämään huumausaineiden käyttöä ja laajentamaan käyttäjäpiiriä nykyistä nuorempiin henkilöihin.

Valiokunta sai myös THL:ltä selvitystä, ja selvityksen mukaan, vaikka kannabis on useilla mittareilla valiokunnan saaman selvityksen mukaan vähemmän haitallinen kuin monet muut aineet, se voi aiheuttaa riippuvuutta ja sen käytöstä voi koitua monenlaista haittaa. Saadun selvityksen mukaan ja useiden tutkimusten perusteella kannabiksen toistuva käyttö lisää skitsofreniaan sairastumisen riskiä erityisesti henkilöillä, joilla on geneettinen alttius skitsofrenialle. Haitat liittyvät erityisesti runsaaseen käyttöön nuoruusiässä, jolloin kannabis voi vaikuttaa haitallisesti aivojen kehitykseen, mielenterveyteen ja kognitii-

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

viseen suoriutumiseen. Lisäksi selvitysten mukaan sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa kannabistuotteiden keskimääräinen THC-pitoisuus on viime vuosina lisääntynyt ja vastaa-vasti CBD-pitoisuus laskenut, mikä on lisännyt kannabiksen käytön muuttumista kannabisriippuvuudeksi sekä psykiatrisen hoidon tarvetta. Edellä todettuihin terveyshaittoihin liittyen valiokunta on huolissaan kuulemisessa esiin tuoduista arvioista, että rangaistavuuden poistaminen saatettaisiin etenkin nuorten keskuudessa tulkita viestinä siitä, että kannabiksen käyttö olisi riskitöntä.

Aloitteessa perustellaan myöskin, että aloite olisi kannatettava, koska huumausaine-kauppa on nyt rikollisten käsissä ja että kannabiksen saattaminen laillisen kontrollin piiriin heikentäisi järjestäytyneen rikollisuuden kasvuedellytyksiä. Aloitteen mukaan kannabista itselleen viljelevät eivät halua olla tekemisissä rikollisten kanssa. Lakivaliokunta toteaa saadun selvityksen perusteella, että vaikka viljely omaan käyttöön jossain määrin korvaisi laittoman kannabiksen kulutusta, se ei kuitenkaan poistaisi laittomia markkinoita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan viime vuosina kannabiksen käyttö on lisääntynyt erityisesti nuorten miesten keskuudessa. Nuorista aikuisista lähes puolet on kokeillut laittomia huumeita. Valtaosa kannabiksen käyttäjistä on viihdekäyttäjiä, jotka eivät haluaisi olla tekemisissä järjestäytyneen rikollisuuden kanssa. Kansalaisaloitteessa ei kuitenkaan ehdoteta kannabiksen saattamista laillisen kontrollin piiriin muutoin kuin omaa käyttöä koskevan kasvattamisen osalta, elikkä siinä ei esitetä jakelun ja kuluttajalle myynnin sallimista. Kannabiksen käytön dekriminalisointi saattaisi siis lisätä käytön yleisyyttä, mikä vahvistaa järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä, sillä vain osalla käyttäjistä tulisi olemaan kiinnostusta kannabiksen kasvattamiseen omaa käyttöä varten.

Lisäksi valiokunta on saanut selvitystä siitä, että kansalaisaloitteen mukainen malli todennäköisesti lisäisi etenkin sellaista huumausaineiden katukauppaa, jossa kannabista yleisellä paikalla myyvä tai välittävä henkilö pitää hallussaan ja käsittelee näennäisesti pieniä kannabiseriä, vaikka hänellä on samanaikaisesti ja tosiasiallisesti pääsy huomattavasti isompiinkin huumausaine-eriin ja mahdollisesti muihinkin huumausaineisiin kuin kannabikseen. Samoin malli hämärtäisi laillisen ja lainvastaisen toiminnan rajaa, koska lainvastaisesti tuotetut ja levitetyt huumausaineet sekoittuisivat levitysketjun loppupäässä laillisesti kasvatettuihin, hallussa pidettyihin ja käytettäviin huumausaine-eriin.

Muun kuin rikoslainsäädännön osalta lakivaliokunta toteaa, että huumausainepolitiikassa on kyllä kehittämistarpeita, erityisesti ennaltaehkäisyn ja hoitoon pääsyn vahvistamisessa. Valiokunta korostaa, että huumeidenkäyttäjien osalta hoitoon pääsemisen tulisi olla ensisijaista verrattuna rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Oikeus päihdepalveluihin ei riipu siitä, onko kyseisen päihteen käyttäminen sallittua tai kiellettyä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan poliisin tekemät hoitoonohjaukset ovatkin merkittävästi lisääntyneet. Valiokunta painottaa, että hoitoon ohjaaminen ei kuitenkaan yksinään riitä, vaan lisäksi tulee olla tarvittavat resurssit ottaa halukkaita henkilöitä hoitoon. Valiokunta pitääkin erittäin tärkeänä, että hoitoon pääsyn mahdollisuuksia vahvistetaan jatkossa.

Huumeidenkäytön ja siitä aiheutuvien haittojen vähentämisessä on keskeisessä asemassa ennaltaehkäisevä työ, valistus ja varhainen puuttuminen, koska ideanahan tietysti täytyy olla, ettei edes jouduta siihen tilanteeseen, että ollaan hoidon tarpeessa, elikkä että ei jouduta tämmöisiin riippuvuuksiin. Syrjäytymisen estäminen käytettävissä olevin eri keinoin on tärkeää. Lakivaliokunta katsoo olevan selvää, että huumeiden käytön haittojen vähentämisessä on joka tapauksessa keskeisessä roolissa ennen muuta muu lainsäädäntö kuin

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

rikoslainsäädäntö. Keskeistä ovat siis hoitoon pääsyn mahdollisuudet ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus.

Lakivaliokunnan päätösehdotus on siis, että eduskunta hylkää kansalaisaloitteeseen 5/2020 sisältyvän lakiehdotuksen. Mietintöön sisältyy yksi vastalause.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Sitten edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

16.14 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Kannabiksen rangaistavuutta koskeva kansalaisaloite käynnisti lakivaliokunnassa keskustelun, jolle on Suomessa huutava tarve. Aloitteen käsittely tarjosi mahdollisuuden pohtia, mikä on Suomen huumausainepolitiikan tavoite ja onko siinä onnistuttu. No, huumeiden käyttökokeilut lisääntyvät, päihdeongelmat piinaavat lukemattomia ihmisiä ja heidän läheisiään, huumeiden käyttäjiä leimataan ja kohdellaan huonosti, huumekuolemien määrä kasvaa tasaisesti, huumekauppiaiden sijaan rangaistuksia jaetaan käyttäjille, ja hoidon saaminen on huomattavan vaikeaa. Ei tätä tilannetta ja siihen johtanutta politiikkaa minusta kovin onnistuneena voida pitää.

Käsittely valiokunnassa oli perusteellinen. Kuulimme lukuisia asiantuntijoita, viranomaisia ja järjestöjä, jotka arvioivat aloitteen ehdotuksia — kiitoksia heille. Monissa kuulemisissa toistui yksi yhteinen piirre: arviota huumausainepolitiikan toimivuudesta ja punnittua pohdintaa tarvittavista uudistuksista toivottiin laajasti, riippumatta siitä, mitä lausunnonantaja ajatteli juuri tästä nimenomaisesta aloitteesta eli kannabiksen käyttörangaistusten poistamisesta. Tästä huolimatta lakivaliokunnan enemmistö päätyi kannattamaan mietintöä, jonka mukaan Suomen huumausainepolitiikan linjauksia pidetään kokonaisuutena suhteellisen onnistuneena eikä esimerkiksi rikoslainsäädännön muutoksille tai minkäänlaisille selvityksillä ole tarvetta, ja tämän vuoksi päädyimme edustajien Soinikoski ja Said Ahmed kanssa jättämään vastalauseen tuohon mietintöön.

Arvoisa puhemies! Suomen huumausainepolitiikka on jo 50 vuoden ajan perustunut rangaistuksiin. Rangaistavuudesta huolimatta huumausaineiden käyttäjien ja kokeilijoiden määrä on noussut viime vuosina huomattavasti ja laitton kauppa voi hyvin. Sen myötä huumausaineista aiheutuvat terveydelliset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset haitat ovat lisääntyneet. Nykyinen huume politiikka ei kerta kaikkiaan ole onnistunut tavoitteessaan käytön tai sen haittojen vähentämiseksi, ja näin ei voi jatkaa.

Useat valiokunnan kuulemat asiantuntijat toivat esiin rangaistavuuden vaikutuksia ja rangaistavuuden poiston puolesta puhuvia seikkoja. Käytön rangaistavuuden poistaminen ei estäisi puuttumasta käyttöön muilla tavoin. Jo vuonna 2001, kun silloinen lakivaliokunta käsitteli lakia, jossa huumeiden käyttö säädettiin erilliseksi rikokseksi, valiokunta totesi, että ensisijaisen vaihtoehdon pitäisi olla toimenpiteistä luopuminen ja tarvittaessa hoidon tarjoaminen, kun kyse on yksittäisestä käyttörikoksesta. Asiaa kysyttiin Syyttäjälaitokselta ja poliisilta, ja näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Sakottaminen on varsin helppoa, avun saaminen puolestaan huomattavan vaikeaa.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen päihdepolitiikan tulisi rangaistusten sijaan painottua ehkäisevään työhön ja varhaiseen puuttumiseen. Huumeiden ongelmakäyttöön tulisi puuttua ensisijaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon keinoin, ei rangaistuksilla. Valiokunta toteaaakin mietinnössään, että päihdeiden käyttäjien hoitoonpääsyä tulisi helpottaa. Tähän mietinnön kantaan on helppo yhtyä, ja siitä olimme onneksi kaikki samaa mieltä. Pelkään kuitenkin pahoin, että tähän ei päästä niin kauan kun mikään ei muutu yhteiskunnan suhtau-

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

tumisessa huumeiden käyttäjiin. Pelko leimaamisesta, rangaistuksesta, rekisterimerkinnästä ja siitä johtuvista ongelmista opiskelu- ja työpaikan saamisessa nostaa kiistatta kynnystä avun pyytämiseen. Nuorten huumeekokeilujen taustalla on monta kertaa myös muuta elämän heittelyä, ja ongelmaksi asti riistäytynyt päihteiden käyttö kertoo lähes aina muista mielenterveyden tai elämänhallinnan haasteista. Siksi päihteiden käyttäjiä ei pitäisi kohdella rikollisina vaan pikemminkin erilaisten yhteiskunnan kannattelevien palvelujen ja riippuvuuteen sairastuneiden kohdalla myös hoitavien palveluiden tarvitsijoina.

Arvoisa puhemies! Valiokunta oli yksimielinen siitä, ettei tämä kansalaisaloite sellaisenaan ole toteuttamiskelpoinen. Tämä oli likipitään kaikkien asiantuntijoiden jakama kanta. Huumausainepolitiikan uudistaminen vaatii kattavampaa tutkimus- ja lainsäädäntötyötä kuin mitä kansalaisaloitteessa on ollut mahdollista tehdä, eikä näitä avoimia, ratkaisemattomia kysymyksiä ollut tietenkään mahdollista perusteellisesti valiokuntakäsittelyssä ratkoa, kun itse asian edistämiseksi ei ole riittävästi poliittista tukea.

Ihan mielenkiintoinen ja lisäselvitystarpeita alleviivaava huomio liittyy esimerkiksi siihen, millä keinoilla tehokkaasti voidaan suitsia ja estää järjestäytyneen rikollisuuden ja laittoman kaupan mahdollisuuksia käyttäen hyväksi esimerkiksi kannabiksen mahdollisesti kasvavaa kysyntää.

Koetimme valiokunnassa hakea tukea lukuisten asiantuntijoiden kannattamalle näkemykselle, että Suomen päihdepolitiikkaa tulisi tarkastella, arvioida ja kehittää laaja-alaisesti kaikkien päihteiden ja niitä koskevien moninaisten haittojen osalta. Valiokunnan enemmistö päätyi kuitenkin toiselle kannalle. Viime kädessä erimielisyys tosiaan kiteytyi yhteen isoon kysymykseen: pidetäänkö Suomen nykyisiä huumausainepolitiikan linjauksia ja rikoslainsäädäntöä toimivana ja onnistuneena, vai olisiko tarpeen toteuttaa laaja-alainen, tutkittuun tietoon perustuva arviointi ja selvitys tarvittavista kehitystoimista? Tulen tämän asian toisessa käsittelyssä esittämään vastalauseemme mukaisen lausumaehdotuksen hyväksymistä tähän liittyen.

Arvoisa puhemies! Kenelläkään tässä salissa ei ole tarvetta tai halua vähätellä päihteiden käyttöön liittyviä haittoja sekä yksilöille että yhteiskunnalle. Minusta huoli siitä, millainen käsitys esimerkiksi nuorilla on kannabikseen liittyvistä riskeistä ja haitoista, on aivan asiallinen huoli, mutta kysymys kuuluu: onko meidän rangaistuksiin keskittyvä huumeepolitiikkamme kyennyt tehokkaasti suojelemaan nuoria näitä riskeiltä? Mielestäni ei ole. Tai: ovatko meidän nykyisen lain seuraamukset kohtuullisia niille aikuisille, jotka valitsevat kannabista kokeilla tai käyttää — aivan riippumatta siitä, mitä mieltä kukin henkilökohtaisesti tästä valinnasta on? Tämä meidän esittämämme kokonaisarviointi antaisi mahdollisuuden koota sellainen toimenpiteiden kokonaisuus, jolla näihin kysymyksiin voitaisiin aidosti ja vaikuttavasti puuttua ja samanaikaisesti varmistaa huumeita käyttävien henkilöiden ihmisarvoinen kohtelu tässä yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite avasi todella tässäkin talossa tarpeellisen keskustelun suomalaisen päihdepolitiikan suunnasta. Suomen huumausainepolitiikassa tarvitaan kokonaisvaltaisempaa tarkastelua ja punnitumpaa näkemystä. On olennaista, että huumeiden käytön sääntely perustuu tutkimustietoon. Toivon, että keskustelu ei pääty tähän, vaikka suomalaisten puolueiden ja poliitikkojen keskuudessa aika ei vielä näytä olevan kypsä humanille ja tietopohjaiselle päätöksenteolle huumausainepolitiikassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Huttunen, olkaa hyvä.

16.21 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteessa ehdotetaan lakimuutosta, joka poistaisi rankaisemisen kannabiksen käytöstä, omaa käyttöä varten tapahtuvasta pienen määrän hallussapidosta ja muutaman kannabiskasvin kasvattamisesta omaan käyttöön.

Toimin itse jäsenenä pohjoiskarjalaisessa työryhmässä, jossa mietimme eri järjestöjen, kuntien edustajien ja yksityishenkilöiden sekä vapaaehtoisten toimin huumenuorten auttamiseksi tehtäviä asioita. Olemme laajasti pohtineet myös toimenpiteitä, joilla ongelmaa voitaisiin ennaltaehkäistä. Olen myös äiti, ja pohdin asiaa vanhemmuuden näkökulmasta. Lisäksi tuttavapiiriini kuuluu myös henkilöitä, jotka ovat menettäneet lapsensa huumeille — lopullisesti.

Arvoisa puhemies! Tätä kansalaisaloitetta käsiteltiin valiokunnassamme perusteellisesti ja huolellisesti. Lakivaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hylkää kansalaisaloitteen kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi, ja tuen tätä vahvasti myös henkilökohtaisesti.

Vaikka valiokunnan THL:ltä saaman selvityksen mukaan cannabis on useilla mittareilla vähemmän haitallinen kuin monet muut aineet, se voi aiheuttaa riippuvuutta, ja sen käytöstä voi koitua monenlaista haittaa. Useiden tutkimusten perusteella kannabiksen toistuva käyttö lisää esimerkiksi skitsofreniaan sairastumisen riskiä erityisesti henkilöillä, joilla on geneettinen alttius tälle sairaudelle. Haitat liittyvät erityisesti runsaaseen käyttöön nuoruusiässä, jolloin cannabis voi vaikuttaa haitallisesti aivojen kehitykseen, mielenterveyteen ja kognitiiviseen suoriutumiseen.

Lisäksi saadun selvityksen mukaan sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa cannabisuotteiden keskimääräinen THC-pitoisuus on viime vuosina lisääntynyt ja vastaavasti CBD-pitoisuus on laskenut, mikä on lisännyt kannabiksen käytön muuttumista cannabisriippuvuudeksi sekä psykiatrisen hoidon tarvetta. Edellä todettuihin terveyshaittoihin liittyen valiokunta on huolissaan valiokunnan kuulemisissa esiin tuodusta arviosta koskien sitä, että rangaistavuuden poistaminen saatettaisiin etenkin nuorten keskuudessa tulkita viestinä siitä, että kannabiksen käyttö on riskitöntä — ja näinhän se ei todellakaan ole.

Asiantuntijoiden mukaan on myös todennäköistä, että toteutuessaan kansalaisaloitteen mukainen malli lisäisi kannabiksen käytön yleistä hyväksyttävyyttä ja parantaisi kannabiksen saatavuutta. Tämä taas olisi omiaan lisäämään huumausaineiden käyttöä ja laajentamaan käyttäjäpiiriä nykyistä nuorempiin henkilöihin.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston huumausainepolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen mukaan Suomen huumausainepolitiikan tavoitteena on huumausaineiden käytön ja leviämisen ehkäiseminen siten, että niiden käytöstä ja torjunnasta aiheutuvat terveydelliset, sosiaaliset ja yksilölliset haitat jäävät mahdollisimman pieniksi. Oikeus päihdepalveluihin ei myöskään saa riippua siitä, onko kyseisen päihteen käyttäminen sallittua vai onko se kiellettyä. Valiokuntamme painottaakin, että hoitoon ohjaaminen ei kuitenkaan yksistään riitä, vaan lisäksi tulee olla tarvittavat resurssit ottaa halukkaita hoitoon. Valiokunta pitikin erittäin tärkeänä, että hoitopääsymahdollisuuksia vahvistetaan jatkossa. Tälle meidän maassamme on aivan todellinen tarve.

Huumeiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen vähentämisessä ovat keskeisessä asemassa myös ennaltaehkäisevä työ, valistus ja varhainen puuttuminen. Syrjäytymisen estäminen käytettävissä olevin eri keinoin on erittäin tärkeää, ja se täytyy myös rehellisesti todeta, että tämän työn kanssa meillä on Suomessa paljon tehtävää. Omalta osaltaan tämä valiokunnassa ja tänään salissakin käytävä keskustelu edesauttaa tätä käsittelyä. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pirttilahti, olkaa hyvä.

16.25 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa puhemies! Kiitokset tietenkin tästä kansalaisaloitteen tekijöille, mutta yhdyn kyllä täysillä tähän lakivaliokunnan esitykseen, tähän mietintöön, juuri siitäkin lähtökohdasta, että emme voi yhtä huumetta irrottaa meidän huumausainelainsäädännöstä, kuten esimerkiksi THL on todennut, vaan pitää katsoa kokonaisuutta.

Yhdyn vahvasti myös valiokunnan näkemyksiin juurikin tästä näkökulmasta, että huumeiden käytön ennaltaehkäisyyn meidän täytyy vielä enemmän panostaa itse perheissä, itse kuntien osalta, mutta laajemminkin yhteiskunnassa. Myös tämä hoitoon pääsy ja siihen panostaminen on tärkeä asia. Oikeastaan tässä on iso haaste näille hyvinvointialueille, kun kunnissa tehdään tämä ennalta ehkäisevä työ ja sitten hoitoon pääsy ja hoitoisuus jäävät hyvinvointialueille, että mitenkä tässä rajapinnassa toimitaan siten, että se meillä niin tässä huumeasiassa kuin muissakin toiminta-asioissa kitkatta toimii.

Näen itse, että tässä meillä on paljon tekemistä, että juurikin huumausaineiden käytön ehkäisy ja sitten sitä kautta nämä hoidot saadaan hyvin hoidettua. Itse näen sen, kuten tässä on todettukin, että meidän pitää pyrkiä lähemmäs huumeetonta yhteiskuntaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

16.27 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Todellakin kiitokset sekä aloitteen tekijöille, jotka ovat nostaneet tärkeän asian esille, että erityisesti sitten lakivaliokunnalle. Puheenjohtaja Leena Meri on johtanut valiokunnan oikeille raiteille ja tehnyt mietinnön, joka on sellainen, johon on helppo yhtyä. Asia on sinänsä äärettömän vakava, ja ongelma yhteiskunnassa on iso. Sitä ei voi ohittaa kevyillä sanoilla, vaan siihen on paneuduttava.

Tärkeintä on, niin kuin täällä on moneen kertaan sanottu, tämä ennaltaehkäisevä toiminta, ja siinä tarvitaan kotien, koulun, järjestöjen, kunnan, hyvinvointialueen ja monen muun mahdollisen tahon — läheisten ja muiden — yhteistyötä, yhteisvastuuta ennen kaikkea niistä nuorista, jotka huumeiden käyttöön kovinkin helposti nyky-yhteiskunnassa sortuvat. Meillähän ei sinänsä kovin iäkkäitä huumeiden käyttäjiä ole, koska yleensä he kuolevat varsin nuorina. Elleivät he lopeta, niin heidän elämänsä päättyy tai sitten menee ainakin siihen kuntoon, ettei elämästä voi enää kovin paljon puhua laadullisesti. Eli asia on vakava.

Tämä ennaltaehkäisy on siis tärkeää, mutta sen jälkeen sitten kuitenkin se kysymys, missä vaiheessa huumeidenkäytön pitää olla rangaistava teko, on se vaikea kysymys, mutta näkisin, että lakivaliokunta on oikeaan kohtaan sen edelleen vetänyt, että kannabiksen osaltakin se on rangaistava teko edelleen, ja se on oikea lähtökohta.

Mutta se hoitokysymys sitten: Tässä lähdetään siitä, aivan oikein, että hoitoonohjauksen pitää olla kunnossa, ja sitä meillä ei ehkä joka puolella ole aivan riittävästi. Sen lisäksi tarvitaan hoitoonpääsy. Nyt kun tapahtuu tämä hyvinvointialueuudistus, niin vastuu siirtyy hyvinvointialueille, koska nähdäkseni se on ennen kaikkea sosiaalinen ja terveydellinen ongelma, ja nämä sosiaali- ja terveysasiat kuuluvat hyvinvointialueille, rikosasiat sitten kuuluvat jo poliisille. Siitä on nyt huoli, että kun nämä hyvinvointialueet aloittavat ja niiden rahoitus on erittäin tiukalla, järjestelmä on kohtuuttoman hankala tältä osin, niin on suuri vaara, että juuri nämä huumeidenkäyttäjät ovat se porukka, joka jää varjoon tai unoh-

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

dukseen tässä. Nyt kun strategioita hyvinvointialueilla luodaan, niin tämä asia on tärkeää nostaa esille kaikkialla Suomessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juuso, olkaa hyvä.

16.30 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! On erikoista, että tämä kansalaisaloite on saanut niin paljon allekirjoituksia, että se on edennyt tänne eduskuntaan asti. Se kertoo mielestäni kuitenkin siitä, että tämä ongelma on laajasti tunnustettu ja huumeet, mukaan lukien kannabis, leviävät meidän yhteiskunnassamme entistä tehokkaammin.

Tässä aloitteessa nostetaan se, että tällä hetkellä huumeiden myynti, kannabiksen välitys, on rikollisjärjestöjen käsissä, ja ratkaisuksi esitetään sitä, että laillistetaan kannabis. Tämähän tarkoittaisi käytännössä sitä, että me laillistaisimme tämän kaupan eli tämän jälkeen heistä, jotka sitä nyt välittävät, tulisi ihan laillisia myyjiä. Se, että tässä ajateltaisiin huumeita käyttävää nuorta tai hänen perhettään tai yhteisöään, on mielestäni hyvien ihmisten kuvitelma siitä, mitä tällä lailla halutaan saada aikaan. Tällä saadaan aikaan mahtavat kannabismarkkinat Suomeen. On tahoja erityisesti ulkomailla, jotka mielellään haluaisivat, että kannabis Suomessa laillistettaisiin. Ja siinä ei ole kysymys siitä, onko tämä sen käyttäjän etu. Ei, vaan tässä on kysymys rahasta. Tämä on aina myyjän etu, markkinoiden etu. Ei tässä kukaan ajattele meidän nuoria ja heidän tulevaisuuttaan. Siinä mielessä tämä ratkaisuehdotus on minusta erittäin huono.

Sen sijaan, että laillistaisimme kannabiksen, meidän tulisi miettiä, miksi ne huumeet liikkuvat niin vapaasti Euroopassa ja maailmanlaajuisesti. Yksi syy on aivan varmasti Euroopan avoimet rajat. Huumeita valmistetaan Keski-Euroopassa, niitä tuodaan maihin ilman minkäänlaisia esteitä, meidän rajojemme yli. Keinoja puuttua tähän on, mutta keino ei ole laillistaminen, vaan keinoja ovat Tullin ja poliisin resurssien lisääminen, toimintatapojen muuttaminen, sen miettiminen, että jos nuorelle tulee merkintä kannabiskäytöstä, niin millä tavalla ja kuinka nopeasti se merkintä voitaisiin sieltä poistaa, jotta se ei häiritse nuoren opiskelua tai tulevaa mahdollista työuraa. Tässä on monia muita erittäin hyviä keinoja puuttua tähän ongelmaan.

Minä olen psykiatrisena sairaanhoitajana nähnyt nuoren kannabispsykoosissa suljetulla osastolla. [Puhujan ääni murtuu] Sen jälkeen on ihan turha tulla sanomaan, etteikö se ole porttihuume.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

16.33 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Valiokunta on tehnyt erinomaisen työn ja päätenyt aivan oikeaan ratkaisuun. Huumausaineiden, olkoon sitten kannabista tai mitä tahansa, käytön ja hallussapidon ja huumeiden kanssa pelaamisen tavalla tai toisella pitää olla edelleen kriminalisoitua. Edustaja Kaisa Juuson äskeinen erinomainen esimerkki kuvaa parhaiten sitä, mihin oltaisiin menossa, jos tämä vapautettaisiin. Tällä alueella ei voi olla mitään ruusuisia kuvitelmia, että tämä avaisi joitakin hyviä asioita yleensä missään, jos huumausaineita käytetään.

Todellakin huumausaineiden käyttö aiheuttaa tietysti sille käyttäjälleen hyvin nopeasti riippuvuuden, joka johtaa sitten käytännöllisesti katsoen aina väkivallantekoihin, kun huumeiden hankkimiseksi tarvitaan sitten rahaa ja jos ei sitä muuten saa, tehdään kaikenlaisia rikoksia, joiden saalista sitten myydään ja hankitaan lisää aineita. Tällöin on syntynyt um-

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

pikuja, kierre, josta ulos pääseminen on lähes mahdotonta. Ja siksi toisekseen, jos kannabis laillistettaisiin, sehän johtaisi myös siihen, että kun huumaussainien hallussapito olisi laillista, niin poliisilta menisi sitten sillä hetkellä mahdollisuus tutkia niitä rikoksia. Kun poliisi epäilisi vaikka jotakin henkilöä, että teillä on huumeita hallussa, niin kun hän tunnustaisi, että onhan sitä, niin kun se olisi laillista, sitä ei voitaisi tutkia.

Tänä päivänä jos henkilöltä löytyy huumeita hallusta, poliisi välittömästi tietenkin tutkii kyseisen henkilön ja suoritetaan kotietsinnät ja siihen liittyvät tutkimukset, että saadaan se ketju selville. Jos tämä kannabis laillistetaan, niin tämä mahdollisuus osittain menetetään.

Tässä nyt leikitään semmoisella asialla, joka on koko yhteiskuntamme kannalta äärimmäisen vaarallinen. Ja sitten kun aiheutetaan se ilmiö, että tällainen rikollinen toiminta yleensä valitettavasti kerää monta muutakin rikollista systeemiä siihen mukaan samalla — väkivaltaa, laitonta kauppaa, ihmiskauppaa ja vaikka mitä, varastetun tavarank kauppaa ja törkeitä väkivallank tekoja ynnä muita — niin on aivan erinomaista, että valiokunta päätyi tällaiseen ratkaisuun. Meidän kaikkien suomalaisten, ja varsinkin Suomen kansanedustajien täällä talossa, on pidettävä huoli siitä, että tällainen rikollinen toiminta pidetään aina kriminalisoituna kaikilla tavoilla.

Ja aina esitetään sitä, että ei ole niitä hoitopaikkoja tarpeeksi. On varmaan meillä hoitopaikkojen puutetta monellakin terveydenhuollon alalla, mutta ei niitä ongelmia pidä ruveta tekemällä tekemään. Yritetään hoitaa niitä vaikeuksiin joutuneita ihmisiä nyt, auttaa heitä parhaansa mukaan, mutta uusien ongelmien tekeminen tietoisesti, oikein lain antamalla suosiollisella avustuksella — sitä ei saa sallia koskaan. Erinomainen mietintö ja erinomainen lopputulos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 5/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Psykoterapian puolesta – Kansalaisaloite psykoterapiakoulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi

Kansalaisaloite KAA 3/2021 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 5.5.2022 pidettävään täysistuntoon.

13. Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2021 kuntavaaleissa

Kertomus K 4/2022 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 3/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 5.5.2022 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 49/2022 vp

14. Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvon- nasta 2021

Kertomus K 5/2022 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 5.5.2022 pidettävään täysistuntoon.

15. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 5.5.2022 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 16.43.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola